

Saturs

Ziņojuma konteksts	3
Datu avoti.....	3
I IEDZĪVOTĀJU PADOMES.....	4
1.1. Konteksts	4
1.2. Iedzīvotāju padomju ieviešanas gaita	5
1.3. Pagaidām neliela pieredze	7
1.4. Entuziasmam ir tendence ar laiku sarukt.....	7
1.5. Padomes vēl nav kļuvušas par pašsaprotamu iesaistes kanālu.....	8
1.6. Mandāts skaidrs, ne tik skaidra sadarbība ar pašvaldību	10
1.7. Ietekme vēl nav pašsaprotama.....	14
1.8. Padomes drīzāk palīdz nekā nepalīdz mazināt nomaies efektu, bet lielas pārliecības nav.....	14
Secinājumi no datiem	16
II LĪDZDALĪBAS BUDŽETS	18
2.1. Konteksts	18
2.2. Pirmā ieviešanas gada rezultāti	20
2.3. Ideju iesniegšanas aktivitāte	21
2.4. Cik projektu nonāca līdz balsojumam?	25
2.5. Līdzdalības budžeta projektu saturs.....	30
2.6. Līdzdalības budžeta finansējums	30
2.7. Balsošanas aktivitāte.....	36
Secinājumi no datiem	41

Ziņojuma konteksts

Pašvaldību likums stājās spēkā 2023.gada 1.janvārī. Likuma anotācijā teikts: “pašvaldību publiskās varas avots tās autonomās kompetences jomā ir tajā dzīvojošie iedzīvotāji”¹. Likumā ietverta jauna nodaļa “Sabiedrības iesaiste pašvaldības darbā”, kas bija jauninājums salīdzinot ar iepriekšējo likumu un arī zināmā mērā atbilde uz bažām par to, ka lielāku novadu izveidošana varētu radīt nomales efektu – atsvešinātības sajūtu cilvēkos par to, ka viņu vajadzības novada centram nav pietiekami zināmas un prioritāras. Kā zināms, 2021.gada pašvaldību vēlēšanās stājās spēkā administratīvi teritoriālā reforma, no 119 pašvaldībām tobrīd izveidojot 43 pašvaldības. Līdz ar Varakļānu novada un Madonas novada apvienošanu, pašlaik ir 42 pašvaldības.

Domnīca Providus viens no darbības virzieniem ir stiprināt vietējo demokrātiju, tādēļ, lai veicinātu lielāku iedzīvotāju iesaisti vietējo jautājumu lemlšanā, Providus izstrādāja vadlīnijas iedzīvotāju padomju² un līdzdalības budžeta³ ieviešanai. Abi minētie līdzdalības instrumenti lielā mērā bija jaunums Latvijas pašvaldībām, lai gan dažas pašvaldības jau tos bija sākušas ieviest vēl pirms likuma apstiprināšanas.

Šis ziņojums ir pirmais plašākais datu analīzes apkopojums par pašvaldību pieredzi, ieviešot iepriekš minētos līdzdalības veidus. Šāds izvērtējums notiek laikā, kad Ministru kabinetam līdz šī gada 1.maijam, saskaņā ar likumu, bija pienākums Saeimā sniegt ziņojumu par izmaiņām pašvaldību un administratīvo reģionu sociālekonomiskajā situācijā⁴ – otro periodisko reformas ietekmes izvērtējumu, taču tā iesniegšana pārcelta uz rudenī⁵. Tādējādi Providus ziņojums var būt noderīga papildu informācija Saeimai un sabiedrībai, vērtējot reformas ietekmi un vietējās demokrātijas attīstību.

Datu avoti

Iedzīvotāju padomju ieviešanas progress un vērtējums balstīts uz Iedzīvotāju padomju pārstāvju interneta aptauju, kas tika veikta 2026.gada maijā, sasniedzot 124 respondentu no 22 Latvijas pašvaldībām. **Līdzdalības budžeta** dati iegūti no Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas izsniegto informāciju, kas balstīta balsošanas platformas geolatlviija.lv datos, kā arī Providus papildus apkopotajiem datiem šim mērķim.

Šis ziņojums vērtē abu līdzdalības instrumentu pirmo ieviešanas posmu, nevis to ilgtermiņa ietekmi. Tādēļ galvenais uzsvars ir uz ieviešanas aptvērumu, iedzīvotāju aktivitāti, pašvaldību prakses atšķirībām un sākotnējiem riskiem. Gan iedzīvotāju padomes, gan līdzdalības budžets vēl ir salīdzinoši jauni instrumenti, tādēļ secinājumi vairāk raksturo to starta kvalitāti, nevis nostabilizētu ietekmi uz vietējo demokrātiju.

---

¹ Likumprojekta “Pašvaldību likums” anotācija:

<https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/B6E6044742C8DEF8C2258699003FE189?OpenDocument#B>

² Vadlīnijas “Iedzīvotāju padomju veidošanai pašvaldībās” (2022): <https://providus.lv/raksti/vadlinijas-iedzivotaju-padomju-veidosanai-pasvaldibas/>

³ Vadlīnijas “Līdzdalības budžeta ieviešana pašvaldībās” (2024): <https://providus.lv/raksti/vadlinijas-lidzdalibas-budzeta-ieviesana-pasvaldibas/>

⁴ Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma pārejas noteikumi nr. 29.paredz, ka Ministru kabinets reizi četros gados, sākot ar 2022. gadu, līdz 1. maijam iesniedz Saeimai ziņojumu par izmaiņām pašvaldību un administratīvo reģionu sociālekonomiskajā situācijā.

⁵ VARAM vēstule Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldību komisijai, 2026.gada 23.aprīlī:

[https://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/62c3d6929353ae21c2258de00040226d/\\$FILE/VARAMatb_ATR_23.04.002.docx/VARAMatb_ATR_23.04.docx](https://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/62c3d6929353ae21c2258de00040226d/$FILE/VARAMatb_ATR_23.04.002.docx/VARAMatb_ATR_23.04.docx)

I IEDZĪVOTĀJU PADOMES

1.1. Konteksts

Izstrādājot Pašvaldību likumu, tajā tika iestrādāts līdz šim Latvijā maz praktizēts līdzdalības veids – iedzīvotāju padomes – konsultatīvas pašvaldības institūcijas vietējo kopienu interešu pārstāvībai, kuru veidošana nav obligāta, pašvaldības var lemt vai tādas veidot. Pirms likuma ieviešanas līdzīga tipa iedzīvotāju padomes jau darbojās Rēzeknes novada pašvaldībā un daļēji arī Līvānu novadā.

Likuma anotācijā minēts, ka iedzīvotāju padomes (turpmāk arī IP) ir “pašvaldības iedzīvotāju "acis, ausis, sajūtas" par pašvaldības darbu, funkciju izpildi, nepieciešamajiem uzlabojumiem u.tml. Ar minēto sabiedrības līdzdalības veidu vietējā pilsoniskā sabiedrībā tiek veicināta demokrātija, vairots un mobilizēts sociālais kapitāls, veicinot iedzīvotāju savstarpēju sadarbību un saskaņotu rīcību kopējam labumam, tajā skaitā palīdzot risināt iedzīvotāju problēmas”.

1.tabula: Pašvaldību likumā noteiktais par iedzīvotāju padomēm

Jautājums	Pašvaldību likuma regulējums
Statuss	Iedzīvotāju padome ir konsultatīva pašvaldības institūcija vietējo kopienu interešu pārstāvībai.
Mērķis	Nodrošināt vietējo kopienu interešu pārstāvību, veicināt teritorijas attīstību, iedzīvotāju sadarbību un saskaņotu rīcību kopējam labumam.
Kompetences kodols	Padome izskata jautājumus par teritorijas labiekārtošanu/sanitāro tīrību, kultūras piedāvājumu un saimnieciskās darbības sekmēšanu, ja tie skar padomes darbības teritorijas iedzīvotājus.
Tiesības ietekmēt lēmumus	Padome var iesniegt lēmumu projektus izskatīšanai domē; domei pirms noteiktu lēmumu pieņemšanas jānoskaidro padomes viedoklis, ja izmaiņas skar padomes teritorijas iedzīvotājus.
Kas var būt padomes loceklis	Persona no 16 gadu vecuma, kas ir Latvijas pilsonis vai ES pilsonis, kurš reģistrēts Fizisko personu reģistrā.
Ierobežojumi	Padomes loceklis nevar būt domes deputāts, pašvaldības izpilddirektors vai viņa vietnieks.
Kas var vēlēties	Personas no 16 gadu vecuma - Latvijas pilsoņi vai ES pilsoņi, kas reģistrēti Fizisko personu reģistrā; papildu dzīvesvietas vai īpašuma kritērijus var noteikt nolikumā.
Pašvaldības rīcības brīvība	Dome saistošajos noteikumos nosaka padomes teritoriju, locekļu skaitu, kandidātu izvirzīšanu, vēlēšanu kārtību, darbības termiņu, darba organizāciju un iesniegumu izskatīšanas kārtību.
Būtiskā robeža	Likums nosaka padomju pamatmērķi un minimālo kompetenci, bet praktisko modeli lielā mērā veido katra pašvaldība savos saistošajos noteikumos.

Kā redzams 1.tabulā, Iedzīvotāju padomes veido brīvprātīgi, tajās darbojas uz brīvprātības principiem vietējie iedzīvotāji, kuriem jāatbilst likuma prasībām. Tāpat Iedzīvotāju padomes

jāveido noteiktā procesā, kura pamatā ir princips, ka tās ievēlē vietējie iedzīvotāji, kuri atbilst likuma prasībām.

Iedzīvotāju padomes nav biedrības vai nodibinājumi (kuriem izveides principi ir ievērojami vienkāršāki), tās nav arī pašvaldības institūcijas (brīvprātības princips), vienlaikus tās arī nav juridiskas personas, kas ietekmē to darbības raksturu, tās var veikt brīvprātīgas aktivitātes, bet nevar piesaistīt tiešā veidā finansējumu, lai īstenotu vietējā līmeņa projektus vai citas darbības. Vienlaikus, atšķirībā no biedrībām, Iedzīvotāju padomēm ir tiesības ierosināt Publisko apspriešanu pašvaldībā, kā arī tiesības iesniegt lēmumu projektus izskatīšanai pašvaldības domē.

Iedzīvotāju padomju veidošana valstspilsētas pašvaldībās ir ievērojami sarežģītāka nekā novados, jo tam nepieciešams skaidrs apkaimju teritoriju iedalījums. Rīgā šo funkciju daļēji pilda apkaimju biedrības. Jelgavas valstspilsētā ir izstrādāts nolikuma projekts.

1.2. Iedzīvotāju padomju ieviešanas gaita

Ziņojumā galvenais fokuss bija tieši uz novadu pašvaldībām, kur šis iedzīvotāju iesaistes veids ir atbilstošāks. Kā redzams 1.grafikā – kopumā iedzīvotāju padomes ir izveidotas 23 no 35 novadu pašvaldībām, 12 novados 2026.gada maija beigās iedzīvotāju padomes nebija izveidotas. Dažos no šiem novadiem ir izstrādāts attiecīgais nolikums, taču pašas padomes vēl nav izveidotas.

No tām novada pašvaldībām, kurās ir izveidotas iedzīvotāju padomes, tikai 4 pašvaldībās iedzīvotāju padomes ir izdevies izveidot visās pašvaldības administratīvajās teritorijās – pilsētās un pagastos: Preiļu novadā (15 teritorijas un 15 padomes), Siguldas novadā (8 teritorijas un 8 padomes), Ropažu novadā (4 no 4) un Ādažu novadā (3 no 3). Tādējādi var teikt, ka nedaudz mazāk par pusi no administratīvajām teritorijām, kas nav valstspilsētas, pēdējo divu ar pusi gadu laikā ir izveidotas iedzīvotāju padomes. Kā iepriekš minēts, Rēzeknes novadā iedzīvotāju padomes jau darbojās kopš aptuveni 2009.gada, taču pa šo laiku pašvaldība apstiprinājusi jaunu nolikumu, lai tas atbilstu Pašvaldību likuma regulējumam⁶.

**Latvijā
izveidota
251
iedzīvotāju
padome**

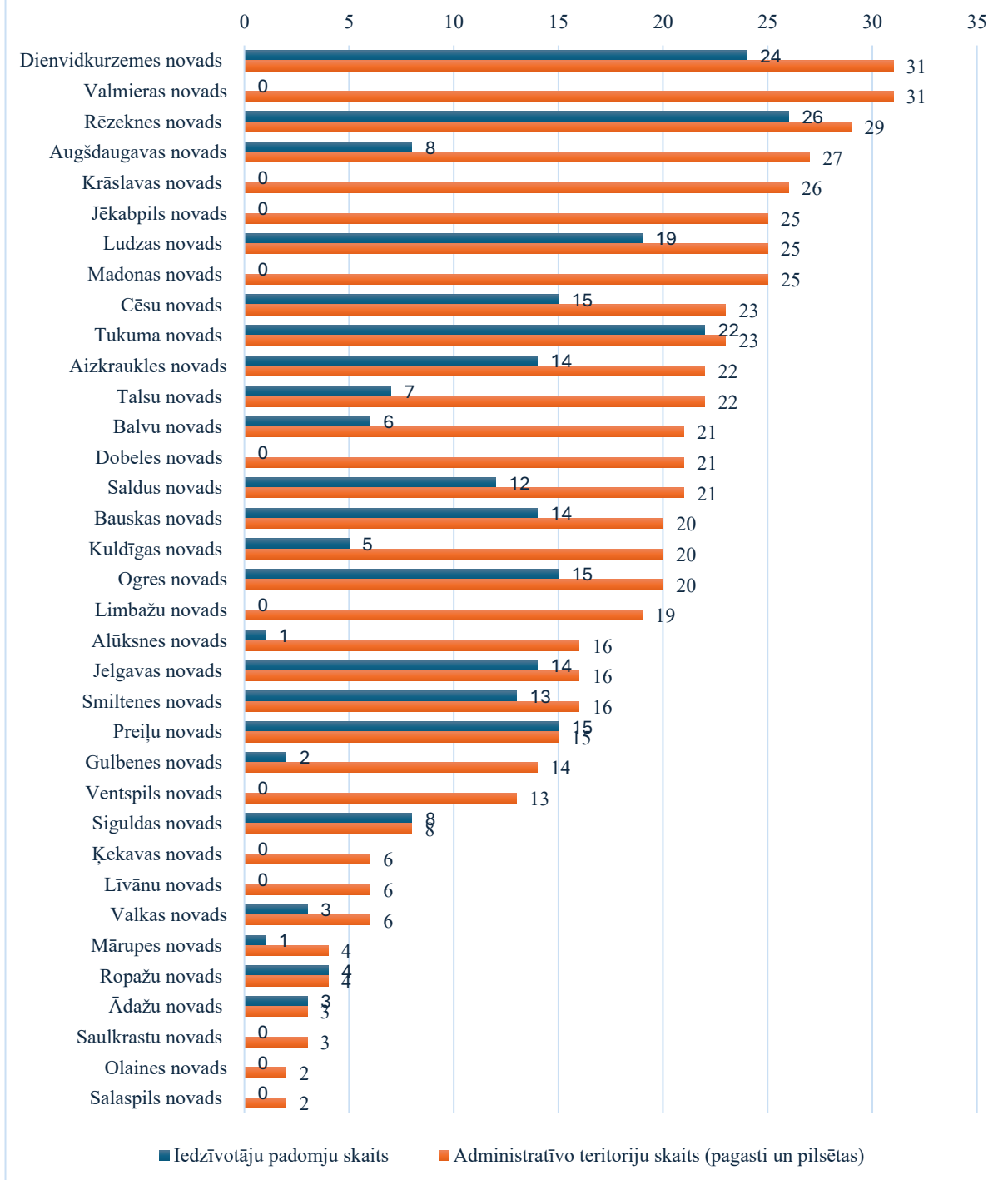
Bauskas novada pašvaldībā ir izveidojusies īpaši sarežģīta situācija, trīs padomes ir beigušas pastāvēt, jo to locekļi lēmuši par padomes likvidēšanu, vēl viena no padomēm pēdējo reizi sanākusi 2025.gadā un tā bija vienīgā reize. Darbības pārtraukšana tiek skaidrota nevis ar paša instrumenta trūkumiem, bet ar praktiskām sadarbības problēmām: padomes nejutās uztvertas kā līdzvērtīgi pašvaldības sadarbības partneri, saskārās ar formālu komunikāciju, ierobežotu ietekmi, finansējuma un administratīvā atbalsta trūkumu, kā arī zemu iedzīvotāju iesaisti⁷.

Alūksnes novadā un Mārupes novadā ir ieviesta cita pieeja iedzīvotāju padomju veidošanā. Novadā tiek veidota viena padome, kuras sastāvā ir pa vienam (Alūksnes novads) vai dažiem (Mārupes novads) pārstāvjiem no katras administratīvās teritorijas. Šīs pieejas lietderību vērtēt

⁶ Rēzeknes novada iedzīvotāju padomju nolikums: <https://likumi.lv/ta/id/353435-rezeknes-novada-iedzivotaju-padomes-nolikums>

⁷ Bauskas dzīve: <https://bauskasdzive.lv/vietejas-zinas/nav-sadarbibas-nav-finansejuma-nav-jegas-vecumnieku-iedzivotaju-padome-izbeidz-darbibu/> LSM.LV: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/26.11.2024-bauskas-novada-pasvaldiba-pec-iedzivotaju-padomes-paslikvidesanas-sola-uzlabot-komunikaciju.a577897/>

1.grafiks: Kopējais pilsētu/pagastu skaits un izveidoto iedzīvotāju padomju skaits katrā novada pašvaldībā

pārāgri, taču pirmšķietami tā varētu radīt mazāku pārstāvniecības efektu, jo vienam cilvēkam jāpārstāv visa pagasta intereses nevis ka uz vietas darbojas aktīvistu kopa.

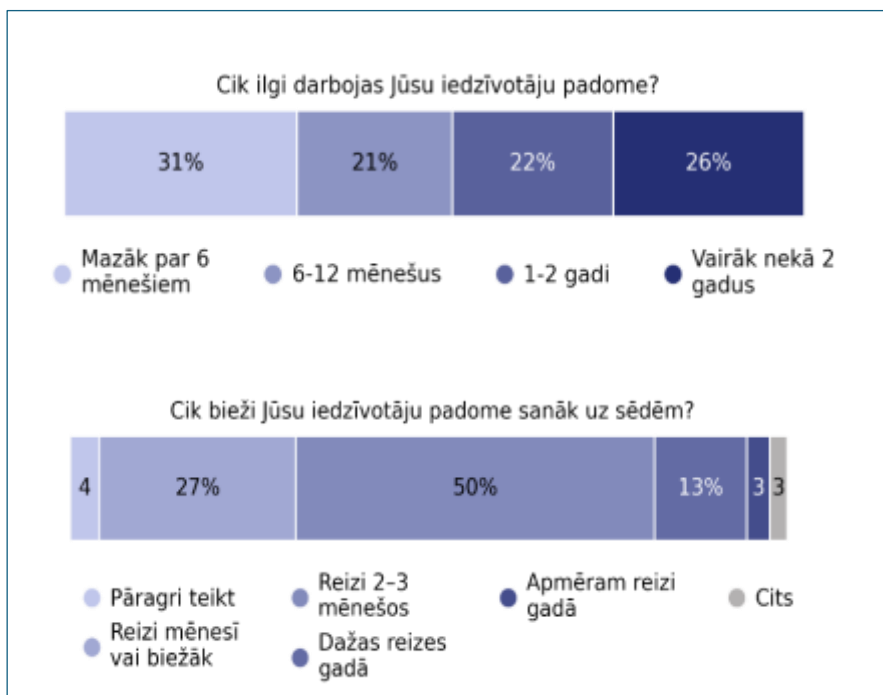
Avots: Providus apkopotā informācija. Situācija atbilst 2026.gada maija beigām.

1.3. Pagaidām neliela pieredze

Liela daļa padomju vēl ir ļoti jaunas, tādēļ to ietekmi nevar vērtēt kā pilnībā nostabilizējušos. Nedaudz vairāk nekā puse no padomēm ir pieredzi, kas nepārsniedz gadu. Tikai 26 % no padomēm ir ar ilgāku darbības pieredzi (2.grafiks).

2. grafiks: Iedzīvotāju padomju darbības ilgums, sanākšanas biežums

Vienlaikus sēžu biežums rāda, ka vairums padomju tomēr nav tikai formāli izveidotas - tās regulāri sanāk un uztur darbības ritmu. Teju trešdaļa no padomēm sanāk bieži – vismaz reizi mēnesī. Puse no padomēm sanāk reizi – 2-3 mēnešos. Pavisam neliela daļa no padomēm sanāk vien reizi gadā.

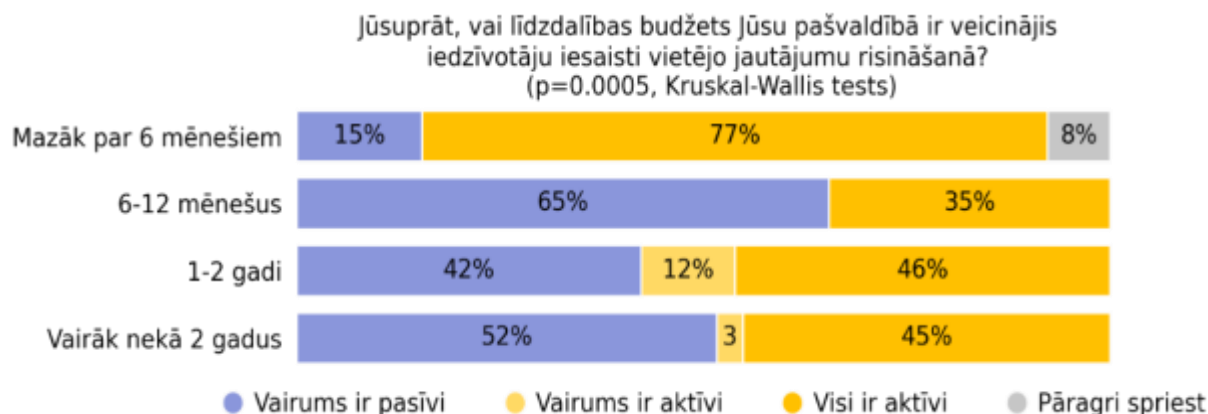
1.4. Entuziasmam ir tendence ar laiku sarukt

Vairākumā padomju visi vai vairums locekļu ir aktīvi. Tas rāda, ka tur, kur padomes ir izveidotas, tajās bieži ir reāls līdzdalības kodols, nevis tikai nomināls locekļu saraksts. Vienlaikus nevar nepievērst uzmanību, ka tomēr visai liela daļa – 41% no iedzīvotāju padomju locekļiem ir pasīvi. Ņemot vērā salīdzinoši neilgo padomju darbības ilgumu, šis ir uztraucošs rādītājs (3. un 4.grafiks).

3. grafiks: Iedzīvotāju padomju locekļu iesaiste padomes darbā

4. grafiks: Iedzīvotāju padomju vērtējums par padomju ietekmi Iedzīvotāju iesaistes aktivizēšanā

Uztraucoši, ka aptaujas dati parāda statistiski nozīmīgu korelāciju starp iedzīvotāju darbības ilgumu padomē un pasivitāti. Jo nesenāki izveidotas iedzīvotāju padomes, jo iedzīvotāju padomju entuziasms vai aktivitāte ir lielāka, taču tā noplok, padomēs, kuras darbojas ilgāk.

1.5. Padomes vēl nav kļuvušas par pašsaprotamu iesaistes kanālu

Šajā sadaļā padomju darbība vērtēta ne tikai pēc tā, vai tās sanāk un ir aktīvas, bet arī pēc to redzamības vietējā kopienā un spējas sasniegt plašāku iedzīvotāju loku. Tas ir būtiski, jo iedzīvotāju padomes var mazināt nomales efektu tikai tad, ja tās nekļūst par šauru aktīvāko iedzīvotāju grupu kanālu, bet spēj uzturēt saikni arī ar mazāk iesaistītiem, mazāk informētiem un grūtāk sasniedzamiem iedzīvotājiem.

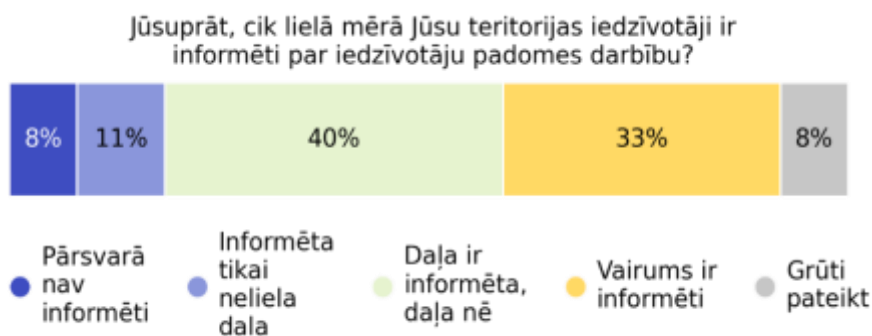
Padomes pašas daudzviet ir aktīvas, bet iedzīvotāju pieprasījums pēc tām vēl nav ļoti augsts. Lielākā daļa respondentu norāda, ka iedzīvotāji vēršas tikai reizēm vai reti. Tikai 13 % no padomēm ir norādījušas, ka iedzīvotāji pie tām vēršas bieži. Tas nozīmē, ka padomes vēl ne visur ir kļuvušas par pašsaprotamu vietējo problēmu risināšanas kanālu (5. grafiks).

Daļēji to var skaidrot arī ar to, ka kopumā tikai trešdaļa no padomju locekļiem uzskata, ka vairums iedzīvotāju viņu teritorijā ir informēti par iedzīvotāju padomes darbību, nepilni 20 % uzskata, ka iedzīvotāji nav informēti, bet lielākais vairums – 40% redz, ka daļa iedzīvotāju varētu būt informēti, bet daļa nē (6.grafiks). Jānorāda, ka tas nav iedzīvotāju informētības mērījums, bet iedzīvotāju padomju pārstāvju atbildes, kas var būt arī sociāli vēlamās atbildes un tādā gadījumā padomju atpazīstamība varētu būt zemāka.

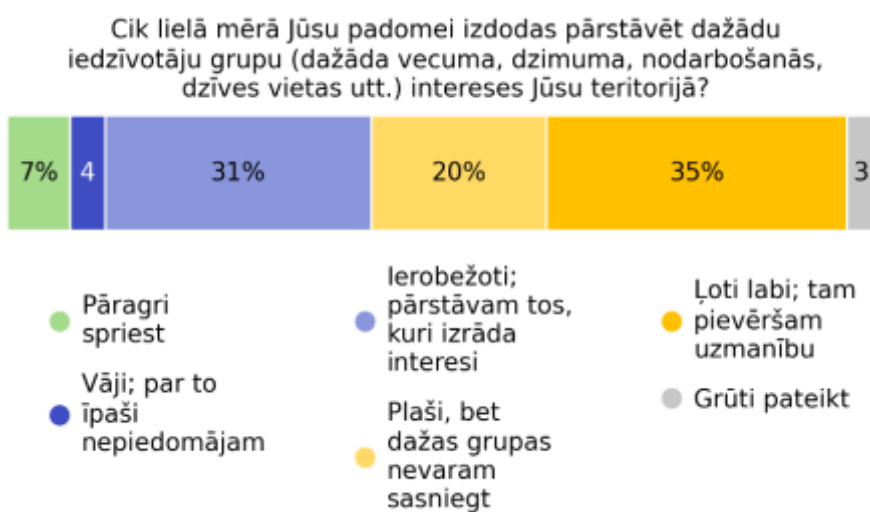
5. grafiks: Iedzīvotāju iesaistīšanās padomes darbā

6. grafiks: Iedzīvotāju informētība par padomes darbu – IP pārstāvju vērtējumā

7. grafiks: Dažādu grupu pārstāvēšana IP darbā

Daļa padomju atzīst, ka pārstāv galvenokārt tos, kuri paši izrāda interesi – aptuveni 31% respondentu. Aptuveni tik pat liels īpatsvars ir tādu, kuri uzskata, ka pārstāv dažādu grupu intereses un tam pievērš uzmanību. Kopumā redzams, ka padomes palīdz sadzirdēt aktīvākās kopienas balsis, bet vēl automātiski nenodrošina visu grupu līdzsvarotu pārstāvniecību (7.grafiks).

Atvērtais jautājums parāda, ka iedzīvotāju padomju pārstāvji saskaras gan ar pozitīvu attieksmi, gan negatīvu attieksmi no iedzīvotājiem, tā sadalās līdzīgi. Vienlaikus ir liela daļa, kas norāda uz iedzīvotāju neieinteresētību un pasivitāti.

2.tabula: Piemēri atbildēm uz atvērto jautājumu: Lūdzu, raksturojiet, kāda ir bijusi līdzšinējā vietējās kopienas attieksme pret iedzīvotāju padomes darbību, vai kopumā kā vietējā iedzīvotāju padome sajūtat apkārtējo iedzīvotāju interesi par to, ko tā dara?

Pozitīva attieksme	Negatīva attieksme	Cita
“Jā, sajūtam interesi, tiek iesniegti jautājumi un priekšlikumi.”	“Bezjēdzīgs veidojums!”	“Iedzīvotāju interese par padomes darbu kopumā ir ļoti zema.”
“Pozitīva, aktīvākie kopienas iedzīvotāji labprāt iesaistās mūsu organizētajās aktivitātēs.”	“Cilvēki maz piedalījās iedz. padomes vēlēšanās. Nu tā, ka ļoti maz, pāris procenti visas pašvaldības iedzīvotāju. Izrietoši arī tagad, kad padome strādā, nenāk cilvēki uz publiskām sēdēm, neuzdod jautājumus, ķengā stūros.”	“Nav vispār intereses, kā jau minēju, neviens pat manā darbības laikā nav apmeklējis sapulces, nekādas intereses nav pat bijušas kaut vai telefoniski.”
“Iedzīvotāji ļoti tic un cer, ka mēs varam palīdzēt ar savu darbu, lai uzlabotu viņu dzīves labklājību mūsu pilsētā.”	“Daļa atbalsta bet daļa uzskata ka tā pat neko nevarēs uzlabot. Lielākais mīts ir ka iedzīvotāju padomes darbs ir apmaksāts.”	“No nonicināšanas [...] līdz viennozīmīgam atbalstam kopienai svarīgu jautājumu risināšanā. Kā arī ir liela daļa skeptisko [...] un vienaldzīgo.”
		“Iedzīvotāji domā, ka mums ir kāda lemtspēja, līdzekļi un tūdaļ notiks brīnums un pagasts uzplauks.”

1.6. Mandāts skaidrs, ne tik skaidra sadarbība ar pašvaldību

Lielākajai daļai padomju ir skaidrs, kādas ir to pilnvaras un uzdevumi – 87 % no aptaujāto ir skaidrs, kādas ir iedzīvotāju padomju pilnvaras un uzdevumi, no tiem 44% ir pilnībā skaidrs (8.grafiks).

8. grafiks: IP locekļu skaidrība par pilnvarām un uzdevumiem

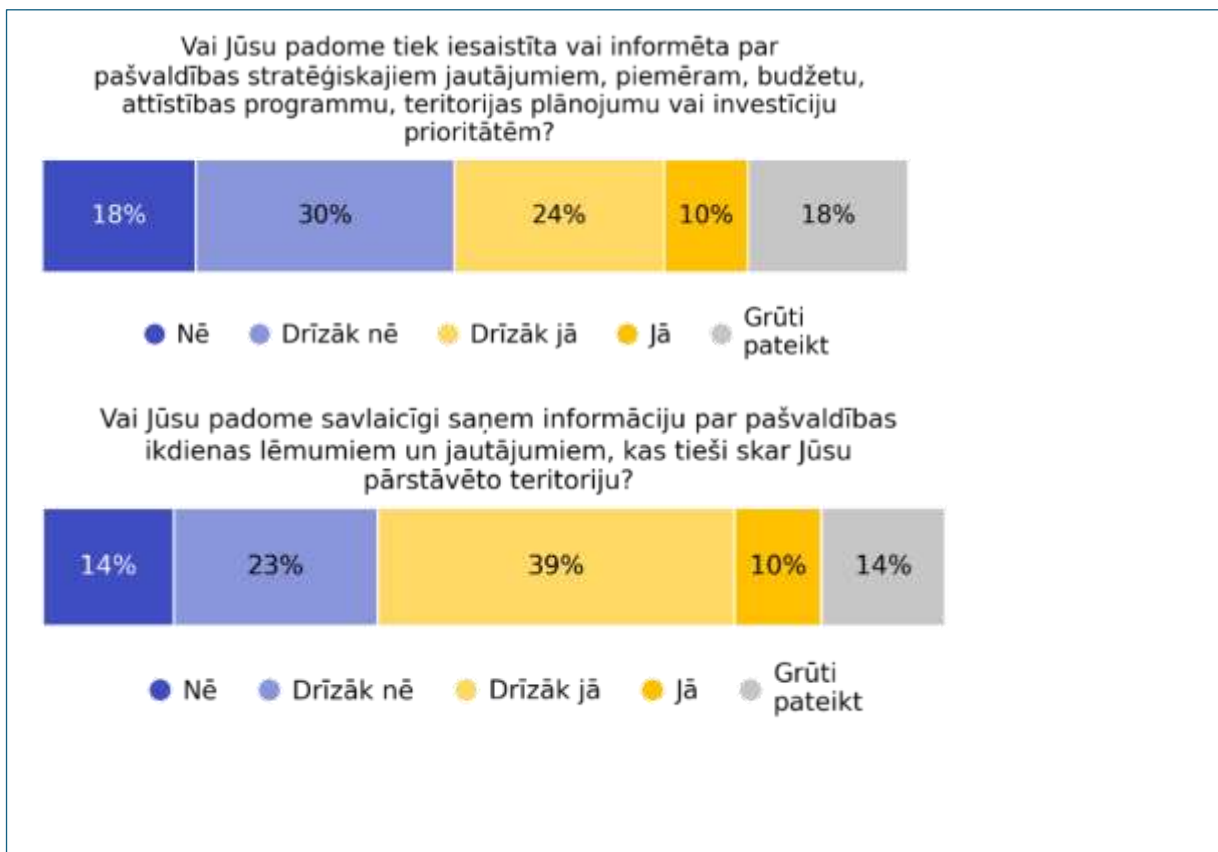

Aptauja parāda, ka galvenā problēma nav neskaidrība par pašu institūtu, bet drīzāk tas, kā šis institūts tiek iesaistīts pašvaldības lēmumu pieņemšanā. Padomes biežāk tiek informētas par jautājumiem nekā stratēģiskajiem jautājumiem. Tas rāda, ka padomes vairāk darbojas kā

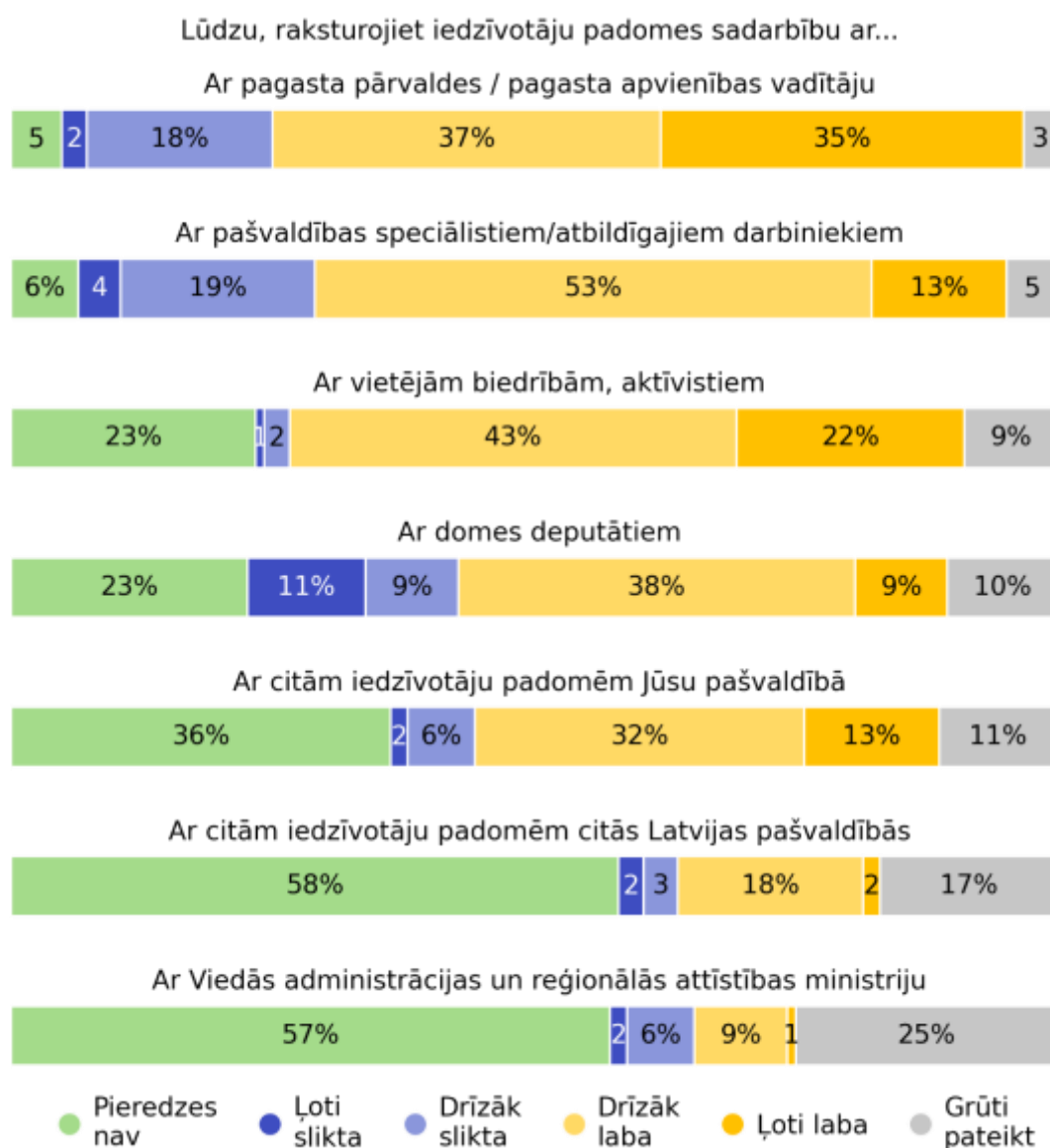
vietējo praktisko jautājumu kanāls, bet vēl ne vienmēr kā partneris lielajos pašvaldības attīstības, budžeta un investīciju jautājumos (9.grafiks).

Iedzīvotāju padomēm visciešākā sadarbība veidojas lokālajā līmenī - ar pagasta pārvaldi, pašvaldības speciālistiem un vietējiem aktīvistiem. Vājākas vai mazāk izveidotas ir horizontālās saites ar citām padomēm un saikne ar nacionālo līmeni, kur, ticamāk, ka padomēm nav bijis nepieciešamības pēc šādas sadarbības vai tā bijusi pavisam neliela (10.grafiks).

9. grafiks: IP informētība par pašvaldības lēmumiem

10. grafiks: IP vērtējums par sadarbību ar dažādām institūcijām

Sadarbība ar deputātiem ir nevienmērīgāka, kas ir svarīgi, jo tieši deputāti pieņem gala lēmumus un faktiski pilda pārstāvniecisku lomu vietējā kopienā. Taču šī aptauja parāda, salīdzinoši daudzām padomēm ir slikta sadarbība ar vietējiem deputātiem (20%), lai gan kopējā sadarbība ir ar pozitīvu zīmi (47%).

Aiz aptaujas skaitļiem var ieraudzīt ļoti dažādu pieredzi un noskaņojumu. Apkopojot atbildes uz atvērto jautājumu “Lūdzam īsi raksturot jūsu līdzšinējo pieredzi ar spēju ietekmēt pašvaldības darbu - gan tad, ja pieredze ir bijusi laba, gan tad, ja pieredze ir bijusi slikta” redzams, ka biežāk pausti kritiski viedokļi nevis pozitīvi.

3. tabula: Piemēri atbildēm uz atvērto jautājumu: Lūdzam īsi raksturot jūsu līdzšinējo pieredzi ar spēju ietekmēt pašvaldības darbu - gan tad, ja pieredze ir bijusi laba, gan tad, ja pieredze ir bijusi slikta”

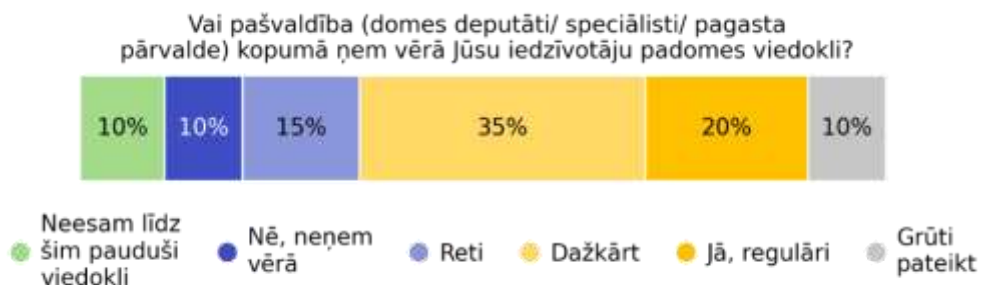
Pozitīvā pieredze	Negatīvā pieredze	Cits komentārs
<p>“Sadarbība ir laba. Apzināties ka visu 100% izpildīt nav iespējams. Bet iespēju robežās visu sakārtojam un vienojamies.”</p>	<p>“Pašvaldība regulāri ignorē iedzīvotāju padomes ierosinājumus un izliekas par vienīgo patiesības noteicēji - pirmsvēlēšanu aģitācijas laikā ir daudz solījumu, bet darbi rāda pavisam citu ainu.”</p>	<p>“Šobrīd daudzi jautājumi ir tikuši atrisināti bez pašvaldības iesaistes, taču daži arī ar - ir gan pozitīva pieredze (atbalsts, ātra reakcija), gan ne visai laba pieredze, kur pašvaldība uzskata, ka ciematam ir tikai pašam jā rūpējas par ciemata attīstību un pašvaldībai nav jādomā, jāplāno ciemata attīstība.”</p>
<p>“Pēc mana lūguma pašvaldība prezentē aktuālos projektus, kas kādā stadijā.”</p>	<p>“Nesen apkopojām un nosūtījām novada domei pilsētas iedzīvotāju uzdotos jautājumus. No dažiem domes darbiniekiem saņēmām aizrādījumu, vai mēs zinām, kādas ir mūsu funkcijas. Ir jautājums vai iedzīvotāju padome ir rīkojusies savu pilnvaru ietvaros. Domes jurists mūsu pirmajā sēdē izskaidroja mūsu pienākumus, tāpēc nav skaidrs, kāpēc šāds aizrādījums no domes darbinieka, jo tika teikts, ka mēs esam konsultatīvs orgāns.”</p>	<p>“Tiekoties padomes sēdēs, jūtams spiediens no deputātu un pašvaldības darbinieku puses par labu viņu lēmumam. Gribētos, lai tomēr vairāk ieklausās iedzīvotājos - tāds ir mērķis padomei.”</p>
<p>“Esam virzījuši iedzīvotāju projektu vēlmju izpildi uz ārpuskārtas budžeta finansējumu, kas ir nesis pozitīvu balsojumu no lēmējvaras. Rosinājums vairāk iesaistīties lēmējvarai, tiekoties ar iedzīvotājiem ir izpildīts līdz ar jauno deputātu sasaukumu.”</p>	<p>(..) novadā iedzīvotāju padomes ir tikai formalitāte, lai parādītu citiem, ka procesi kopumā ir demokrātiski. Patiesībā mūs uzskata par aklajām zarnām, kas traucē darbu. Tā kā mūsu nodoms bija sadarboties, nevis strīdēties, tad lielai daļai vairs nav motivācijas darboties padomē. Jebkurš priekšlikums tiek uzskatīts par pārmetumu un kauna celšanu uz āru. Joprojām dzīvojam PSRS laikmetā.”</p>	<p>“Viss jāraksta rakstiski ar stingri parakstītu dokumentu, tad jau spējam atrast kopsakarības.”</p>
<p>“Mums ir bijušas produktīvas sarunas ar pašvaldības dažāda līmeņa darbiniekiem. Esam uzdevuši iedzīvotājus interesējošus jautājumus un saņēmuši atbildes.”</p>	<p>“Uzaicinot uz padomes sēdi pašvaldības pārstāvjus un stāstot kas iedzīvotājiem nepieciešams, kādus uzlabojumus jāveic, atbilde vienkārša NAUDAS NAV.. tad</p>	<p>“Padomes veidotas mākslīgi, tāpēc nevaram gaidīt ne labu, ne sliktu.”</p>

	<p><i>rodas jautājums kāpēc vispār iet cīnīties, strādāt, apkopot iedzīvotāju viedokļus, taisīt aptaujas (ieguldīt savu darbu bez atlīdzības), ja beigās vienkārši pasaka MUMS NAV NAUDAS.. Toreiz arī skarbi atbildēju ka ja nav naudas tad jāslēdz ārā domē gaismas un visiem jādodas mājup, kāda jēga domes darbiniekiem sēdēt ja nevienam projektam neesot naudas.”</i></p>	
--	---	--

1.7. Ietekme vēl nav pašsaprotama

Vairākums respondentu drīzāk redz, ka padomju viedoklis vismaz dažkārt tiek ņemts vērā (55%), bet regulāra un sistemātiska ietekme vēl nav pašsaprotama. Ceturtajai daļai respondentu ir nostāja, ka viņu viedoklis vai nu netiek ņemts vērā, vai arī tiek ņemts vērā reti. Aptuveni 20 % no aptaujātajam vēl nav pauduši savu viedokli, vai nevar novērtēt, vai viņu darbība nes pārmaiņas. Tātad padomes rada jaunu komunikācijas kanālu, bet tā ietekme uz lēmumiem ir atkarīga no konkrētās pašvaldības sadarbības kultūras.

11. grafiks: IP pārstāvju vērtējums par savu ietekmi

1.8. Padomes drīzāk palīdz nekā nepalīdz mazināt nomaies efektu, bet lielas pārliecības nav

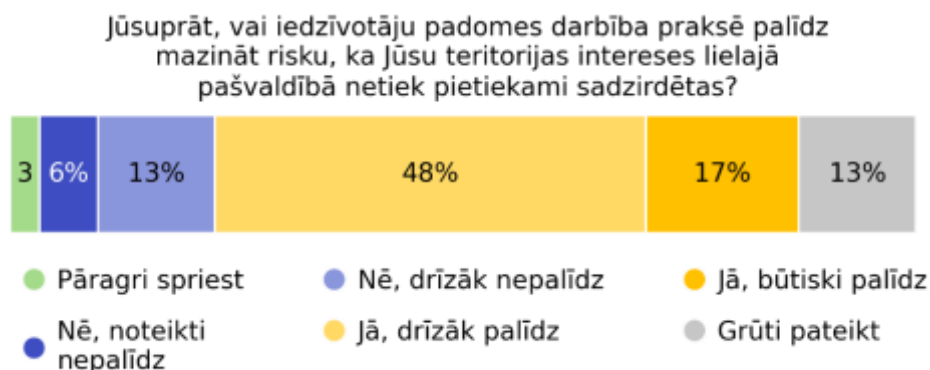
Lai apzinātu to, kā iedzīvotāju padomes vērtē uz tām likto cerību, ka padomes mazinās nomaies efekta sajūtu lielākās pašvaldībās, jāsecina, ka padomes kopumā tiek vērtētas kā instruments, kas drīzāk palīdz, tomēr vērtējums nav ļoti pārliecinošs, jo ir arī daudz piesardzīgu atbilžu. Tātad padomes nav brīnumlīdzeklis pret nomaies efektu, bet tās var būt praktisks mehānisms tā mazināšanai, ja pašvaldība tās uztver nopietni.

Redzam, ka aptuveni 47% aptaujāto padomju uzskata, ka šādu padomju izveide ir uzlabojusi viņu pārstāvētās teritorijas iedzīvotāju iespējas piedalīties pašvaldības darbā, taču ir 32 %

aptaujāto ir sajūta, ka tas neko nav mainījis un 16% nevar to pašlaik novērtēt. Pavisam maza daļa – daži respondenti pat uzskata, ka padomes situāciju ir pasliktinājušas (12.grafiks).

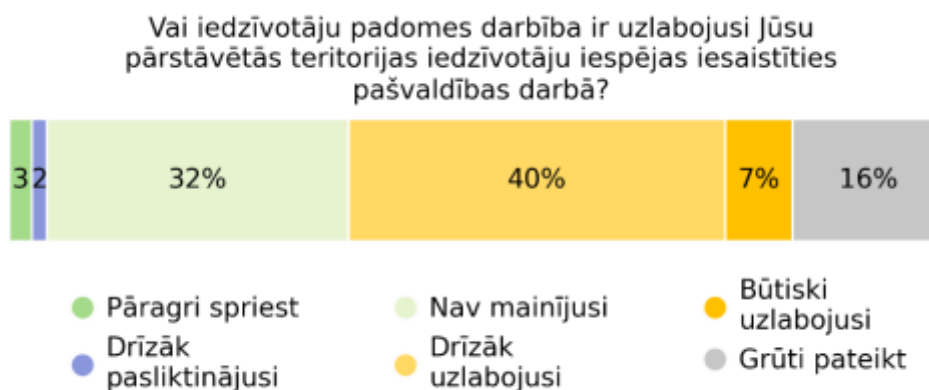
12. grafiks:

*IP loma
nomales
efekta
mazināšanā*

13. grafiks:

*IP loma
iedzīvotāju
aktivizēšanā*

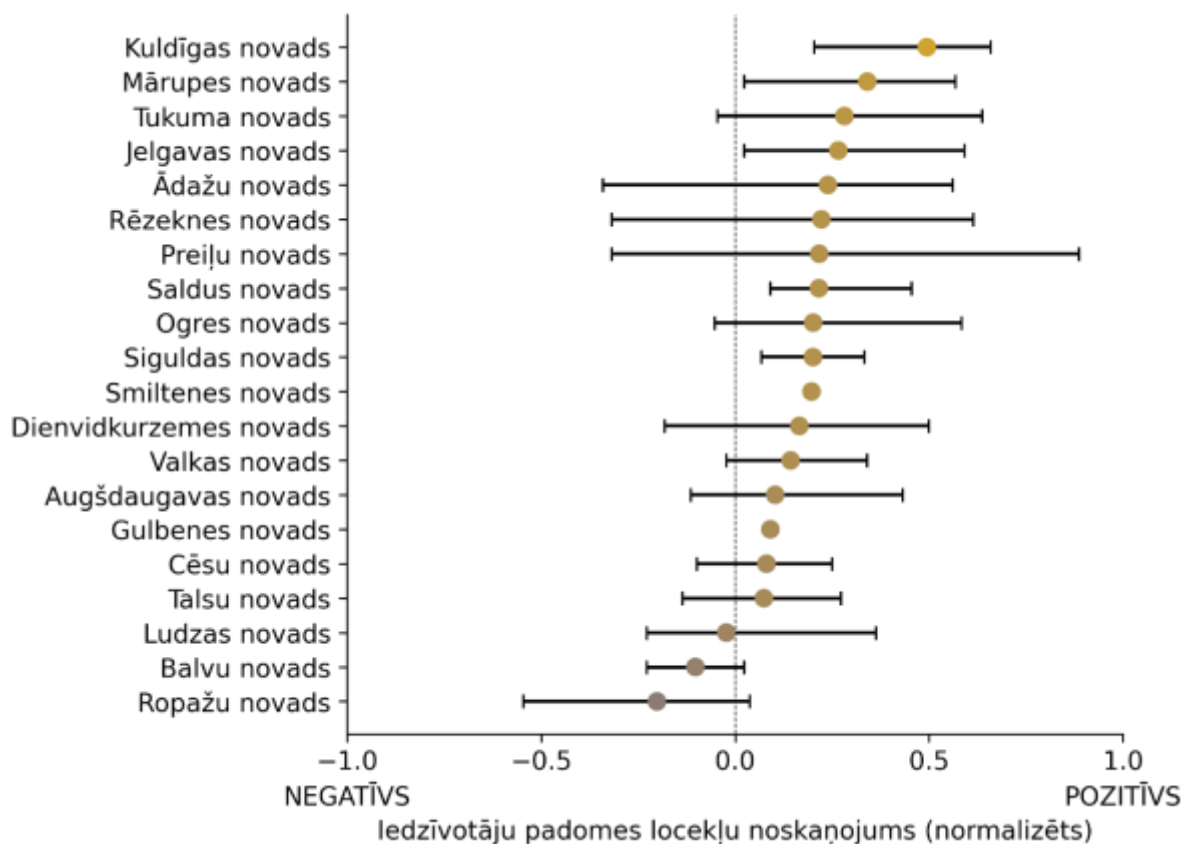
Piektā daļa aptaujāto iedzīvotāju padomju pārstāvju uzskata, ka padomes darbība nepalīdz mazināt nomales efekta risku. Taču kopējais noskaņojums ir drīzāk pozitīvs - 65% respondentu domā, ka padomes palīdz mazināt risku, ka viņu pārstāvētās teritorijas intereses lielajā pašvaldībā netiek pietiekami sadzirdētas (13.grafiks).

1.9. Padomju locekļu noskaņojums dažādās pašvaldības atšķiras

Visbeidzot, aptaujas ietvaros apkopojām visu padomju pārstāvju atbildes uz jautājumiem vienā noskaņojuma mērījumā – vai padomju locekļu noskaņojums kopumā visos jautājumos ir negatīvs, drīzāk negatīvs, neitrāls, drīzāk pozitīvs vai pozitīvs, izveidojot kopējā noskaņojuma mērījumu starp visām pašvaldībām. Kā redzams, kopējā noskaņa nav vienāda visur. Dažās pašvaldībās padomju locekļu noskaņojums ir izteikti pozitīvāks, citās piesardzīgāks vai tuvāks neitrālam. Šo grafiku nevajadzētu pārinterpretēt kā stingru pašvaldību reitingu, jo respondentu skaits pašvaldībās var atšķirties, bet tas labi rāda, ka padomju darbības kvalitāti būtiski ietekmē vietējā ieviešanas prakse.

Providus aptaujas mērījums parāda, ka salīdzinoši optimistiskās skats par iedzīvotāju padomju darbību ir Kuldīgas, Jelgavas, Mārupes, Tukuma novados. Cēsu, Talsu un Ludzas novadā drīzāk neitrāls. Taču skeptiskāka noskaņa par iedzīvotāju padomju lomu un darbību ir vērojama Balvu un Ropažu novados.

14. grafiks: IP noskaņojuma mērījums

Secinājumi no datiem

Īsumā:

1. iedzīvotāju padomes daudzviet ir reāli izveidotas un darbojas, bet ieviešana nav vienmērīga;
2. padomju locekļiem mandāts pārsvarā ir skaidrs, taču faktiskā ietekme ir atkarīga no pašvaldības sadarbības kultūras;
3. padomes drīzāk palīdz mazināt nomales efektu, bet pagaidām vairāk sasniedz aktīvākās kopienas, nevis plašu iedzīvotāju loku.

Iedzīvotāju padomes Latvijā ir kļuvušas par reālu, bet vēl nenostabilizētu vietējās līdzdalības instrumentu. Tās nav palikušas tikai uz papīra: 2026. gada maijā iedzīvotāju padomes bija izveidotas 23 no 35 novadu pašvaldībām, kopumā sasniedzot 251 padomi. Tomēr ieviešana ir ļoti nevienmērīga. Tikai četrās pašvaldībās - Preiļu, Siguldas, Ropažu un Ādažu novadā - padomes izveidotas visās pašvaldības administratīvajās teritorijās. Tas nozīmē, ka

instrumentu jau darbojas daudzviet, bet vēl nav kļuvis par vispārēju vietējās demokrātijas infrastruktūru visā Latvijā. Turklāt dažās pašvaldībās redzamas ieviešanas grūtības: īpaši Bauskas novadā, kur vairākas padomes pārtraukušas darbību, kas norāda nevis uz paša instrumenta nederīgumu, bet uz sadarbības kultūras, atbalsta un ietekmes trūkuma risku.

Padomju stiprā puse ir tā, ka tur, kur tās ir izveidotas, daudzviet darbojas reāls līdzdalības kodols. Liela daļa padomju sanāk regulāri, un vairumā padomju visi vai vairums locekļi ir aktīvi. Tas rāda, ka padomes daudzviet nav tikai formālas struktūras. Vienlaikus jau pirmajā darbības posmā redzamas izdegšanas un pasivitātes pazīmes: 41% padomju locekļu tiek raksturoti kā pasīvi, un aptaujas dati rāda, ka aktivitātei ir tendence sarukt līdz ar padomes darbības ilgumu. Tas ir būtisks brīdinājums. Ja pašvaldība padomi izveido, bet neiedod tai jēgpilnu lomu, atgriezenisko saiti un praktisku sadarbības mehānismu, sākotnējais entuziasms var ātri pārvērsties vilšanās sajūtā.

Lielākā problēma nav padomju formālais mandāts, bet to faktiskā iesaiste pašvaldības lēmumu pieņemšanā. 87% aptaujāto padomju pārstāvju norāda, ka viņiem ir skaidras padomes pilnvaras un uzdevumi. Tātad problēma nav tajā, ka padomes nesaprastu, kas tās ir. Drīzāk problēma ir tajā, vai pašvaldības tās uztver kā nopietnu sadarbības partneri. Dati rāda, ka padomes biežāk tiek informētas par ikdienas jautājumiem nekā iesaistītas stratēģiskos jautājumos — budžetā, attīstības programmās, teritorijas plānojumā vai investīciju prioritātēs. Tas nozīmē, ka padomes šobrīd vairāk darbojas kā vietējo praktisko jautājumu kanāls, bet vēl ne kā pilnvērtīgs kopienu interešu pārstāvniecības mehānisms pašvaldības attīstības lēmumos.

Īpaši svarīgi, ka padomes vēl nav kļuvušas par pašsaprotamu iedzīvotāju iesaistes kanālu. Tikai 13% padomju norāda, ka iedzīvotāji pie tām vēršas bieži. Turklāt tikai aptuveni trešdaļa padomju pārstāvju uzskata, ka vairums viņu teritorijas iedzīvotāju ir informēti par padomes darbu. Tas nozīmē, ka padomes bieži sasniedz aktīvāko kopienas daļu, bet nenodrošina plašu iedzīvotāju pārstāvniecību. Arī pašu padomju pārstāvji atzīst, ka daļa padomju galvenokārt pārstāv tos iedzīvotājus, kuri paši izrāda interesi. Tādēļ padomes nevar uzskatīt par pilnīgu risinājumu pārstāvniecības plaībai vietējā līmenī; tās ir labs sākuma mehānisms, bet to iekļaujošums jāveido mērķtiecīgi.

Attiecībā uz “nomales efektu” dati rāda piesardzīgi pozitīvu ainu. 65% respondentu uzskata, ka iedzīvotāju padomes palīdz mazināt risku, ka viņu pārstāvētās teritorijas intereses lielajā pašvaldībā netiek sadzirdētas. Tomēr šis nav pārliecinoši viennozīmīgs vērtējums: daļa respondentu uzskata, ka padomes neko nav mainījušas, un aptuveni piektā daļa neredz to pienesumu nomales efekta mazināšanā. Tas nozīmē, ka padomes nav “brīnumlīdzeklis” pret administratīvi teritoriālās reformas radīto atsvešinātības risku. Tās var mazināt nomales efektu tikai tad, ja pašvaldība padomes uztver nopietni, laikus iesaista lēmumu sagatavošanā un dod skaidru atbildi, kas ar padomes priekšlikumiem noticis.

Iedzīvotāju padomes ir vajadzīgs un perspektīvs vietējās demokrātijas instruments, taču tā ietekme ir atkarīga nevis tikai no padomes izveidošanas fakta, bet no pašvaldības sadarbības kultūras. Ja padomes paliek bez ietekmes, tās riskē kļūt par formālu līdzdalības dekorāciju. Ja tās tiek savlaicīgi iesaistītas, saņem informāciju, atbildes un praktisku atbalstu, tās var kļūt par vienu no svarīgākajiem mehānismiem, kā lielajos novados saglabāt vietējo kopienu balsi.

II LĪDZDALĪBAS BUDŽETS

2.1. Konteksts

Pašvaldību likums uzliek par pienākumu visām Latvijas pašvaldībām 2025.gadā ieviest līdzdalības budžetu. Līdzdalības budžets (*angliski – participatory budgeting*) ir sabiedrības līdzdalības veids, kura ietvaros pašvaldības administratīvās teritorijas iedzīvotāji lemj par pašvaldības gadskārtējā budžeta daļas izlietojumu.

Dažas pašvaldības līdzdalības budžetu ieviesušas jau agrāk, pirmā no tām Rīga kopš 2019.gada, tad tai pievienojās Gulbenes novads no 2020.gada, vēlāk vēl vairākas pašvaldības.

Pašvaldību likuma anotācijā minēts, ka tas veicinās sabiedrības līdzdalību pašvaldību darbībā, tajā skaitā veicinot abu pušu sadarbību; veidos spēcīgāku atgriezenisko saiti ar iedzīvotājiem, jo šī metode paredz mērķtiecīgu pašvaldības komunikāciju un sadarbību ar pašvaldības iedzīvotājiem⁸.

Pieņemot likumu tika norādīts, ka ar līdzdalības budžetam noteikto mērķi teritorijas attīstības veicināšanā nav saprotama tikai infrastruktūras projektu īstenošana, proti, teritorijas attīstība tiek plānota tā, lai varētu paaugstināt dzīves vides kvalitāti, ilgtspējīgi, efektīvi un racionāli izmantot teritoriju un citus resursus, kā arī mērķtiecīgi un līdzsvaroti attīstīt ekonomiku⁹.

Pašvaldību likumā tika noteikts galvenais ietvars līdzdalības budžeta ieviešanai visās pašvaldībās, piemēram, kas var piedalīties iniciatīvu iesniegšanā, kādas ir projekta minimālās prasības, balsošanas termiņš u.c. jautājumi. Galvenie parametri apkopoti 4.tabulā.

Likums nosaka minimālo finansējuma apmēru, kāds pašvaldībām jāatvelē līdzdalības budžetam, proti, tas **0,5%** no pašvaldības vidējiem viena gada IIN un NĪN faktiskajiem ieņēmumiem, kas aprēķināti par pēdējiem trim gadiem. Pieņemot 2025.gada valsts budžetu, tajā tika iestrādāta atkāpe no šīs likuma prasības, nosakot, ka 2025.gadā pašvaldības tam var paredzēt zemāku sliekšni – 0,1%, ko katru gadu ir pienākums audzēt, Pašvaldību likumā noteikto sliekšni sasniedzot 2029.gadā¹⁰.

3.tabula: *Līdzdalības budžetam paredzētais minimālais pašvaldības finansējums: % no pašvaldības vidējiem viena gada IIN un NIN faktiskajiem ieņēmumiem, kas tiek aprēķināti par pēdējiem trim gadiem.*

2025	>0,1%
2026	>0,2%
2027	>0,3%
2028	>0,4%
2029	>0,5%

Šāda pieeja finansējuma apjoma noteikšanā VARAM ieskatā nodrošina to, ka, jo vairāk nodokļi tiek samaksāti, jo lielāks ir finansējums, par kuru iedzīvotājiem ir tiesības lemt pašiem.

⁸ Likumprojekta “Pašvaldību likums” anotācija:

<https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/B6E6044742C8DEF8C2258699003FE189?OpenDocument#B>

⁹ Turpat.

¹⁰ Likuma “Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam” [19. pants](#).

4.tabula: Līdzdalības budžeta regulējums Pašvaldību likumā

Jautājums	Ko nosaka Pašvaldību likums
Līdzdalības budžeta mērķis	Veicināt iedzīvotāju iesaisti pašvaldības teritorijas attīstības jautājumu izlemšanā. Par finansējuma izlietojumu lemj pašvaldības administratīvās teritorijas iedzīvotāji.
Minimālais finansējums	Dome gadskārtējā pašvaldības budžetā līdzdalības budžetam paredz vismaz 0,5% no pašvaldības vidējiem viena gada IIN un NĪN faktiskajiem ieņēmumiem, kas aprēķināti par pēdējiem trim gadiem.
Plānošanas teritorijas	Līdzdalības budžetu iedala plānošanas vienībās jeb teritorijās, kuras nosaka pašvaldības attīstības programmā. Par plānošanas vienību var noteikt arī visu pašvaldības teritoriju.
Projektu raksturs	Finansējumu izmanto sabiedrības ierosinātiem teritorijas attīstības projektiem. Projektiem jāuzlabo pašvaldības autonomo funkciju vai brīvprātīgo iniciatīvu īstenošana.
Kas var iesniegt projektu	Projektu var iesniegt fiziska persona no 16 gadu vecuma, kā arī biedrība vai nodibinājums, kurā nav pašvaldības dalības.
Īpašuma nosacījumi	Projekts primāri paredz ieguldījumu pašvaldībai piederošā īpašumā. Ieguldījumi citas publiskas personas vai privātpersonas īpašumā pieļaujami, ja ir īpašnieka saskaņojums un ieguldījums nepieciešams pašvaldības funkciju vai iniciatīvu īstenošanai.
Projekta kvalitātes prasības	Projektam jābūt ekonomiski pamatotam, jāvērtē tā uzturēšanas un ilgtspējas izmaksas, un projekta rezultātam jābūt plaši pieejamam iedzīvotājiem.
Balsošana	Par likuma kritērijiem atbilstošiem projektiem organizē balsojumu. Balsot var pašvaldībā deklarētas fiziskas personas no 16 gadu vecuma.
Nolikums	Līdzdalības budžeta kārtību pašvaldība nosaka saistošajos noteikumos. Tajos jāparedz atbildīgā institūcija, projekta pieteikuma forma, iesniegšanas un atlases kārtība, balsošanas veids, balsu skaitīšana un īstenojamo projektu noteikšana.
Termiņi	Projektu iesniegšanas termiņš nedrīkst būt īsāks par 30 dienām, bet balsošanas termiņš - īsāks par 14 dienām.
Īstenošana	Apstiprinātos projektus īsteno pašvaldība. Projekta īstenošana jāuzsāk triju mēnešu laikā pēc konkursa rezultātu paziņošanas un jāpabeidz divu gadu laikā.

Providus šī ziņojuma vajadzībām apkopoja datus par līdzdalības budžeta ieviešanu pašvaldībās, tai skaitā, pieprasot informāciju no VARAM, kas administrē līdzdalības budžeta platformu geolatvija.lv.

Divas Latvijas pašvaldības – Siguldas novads un Cēsu novads 2025. gadā šo platformu neizmantoja, tādēļ par šīm pašvaldībām tika iegūta informācija no pašām pašvaldībām. Dažos gadījumos par pašvaldībām nebija pieejami visi dati līdzīgā griezumā, kā geolatvija.lv, tādos gadījumos pašvaldība attiecīgajos datu grafikos, kur informācijas trūka, netika iekļauta.

2.2. Pirmā ieviešanas gada rezultāti

Šajā ziņojumā par pilnu līdzdalības budžeta ciklu uzskatīts process, kurā pašvaldība 2025. gadā ir izsludinājusi projektu iesniegšanu, izvērtējusi pieteikumus, nodevusi atbilstošos projektus iedzīvotāju balsošanai un noteikusi īstenojamus projektus. Šāds precizējums ir būtisks, jo pašvaldību prakse pirmajā ieviešanas gadā atšķīrās: dažviet līdzdalības budžets tika pilnībā īstenots 2025. gada ietvaros, citviet konkurss tika izsludināts, bet balsošana vai rezultātu apstiprināšana pārcelta uz nākamo gadu. Līdzdalības budžetu 2025.gadā ieviesa lielāka daļa Latvijas pašvaldību, taču trīs pašvaldībām tas kādu iemeslu dēļ nav izdevies. Balvu novada pašvaldība līdzdalības budžeta projektu konkursu izsludināja 2025.gadā, projektu iesniegšanas periodā (04.07.2025. - 03.09.2025.) tika iesniegti 19 projektu pieteikumi, no kuriem 15 projekti nodoti balsošanai, taču balsošana tika organizēta tikai 2026.gadā no 8. jūnija līdz 21.jūnijam (šī ziņojuma sagatavošanas brīdī).¹¹

39 no 42 pašvaldībām līdzdalības budžetu ievieš laikus

Nepilnīgi dati geolattvija.lv pieejami par Dobeles novada pašvaldību, kurā līdzdalības budžets tika ieviests 2025.gadā, bet geolattvija.lv nav atspoguļoti pilnīgi tā rezultāti. Pašvaldībā līdzdalības budžeta balsojumā tika iesniegti 10 projekti, balsošanai nodoti 6, bet atbalstīti 3 projekti¹². Divas citas pašvaldības – **Ķekavas novads** un **Augšdaugavas novads** līdzdalības budžetu nepaguva izsludināt 2025.gadā un to uzsāka tikai 2026.gadā.

Turpmākajā analīzē līdzdalības budžeta rezultāti skatīti vairākos līmeņos. Pirmkārt, vērtēta iedzīvotāju aktivitāte - cik daudz projektu pašvaldībās tika iesniegts. Otrkārt, analizēta procesa pieejamība un projektu sagatavotība - cik liela daļa iesniegto projektu nonāca līdz iedzīvotāju balsojumam. Treškārt, vērtēts balsošanas un finansējuma rezultāts - cik daudz iedzīvotāju piedalījās balsošanā, cik projekti tika atbalstīti un kāds finansējums tiem bija pieejams. Šajā pārskatā nav ietverts vērtējums par projektu ieviešanas gaitu, tas ir turpmāko gadu jautājums, kad pie šī jautājuma izvērtēšanas būtu ārkārtīgi svarīgi nonākt, jo tas lielā mērā ir saistīts arī ar iedzīvotāju uzticēšanos līdzdalības budžeta instrumentam un tā jēgai. Līdzdalības budžeta lielā priekšrocība ir tā, ka tas relatīvi īsā laikā (2 gadu laikā pēc balsošanas rezultātu apstiprināšanas) uzliek pašvaldībām par pienākumu atbalstīt projektus ieviest dzīvē, proti, iedzīvotāji var dabā ieraudzīt savas līdzdalības rezultātu. Pašreizējā brīdī objektīvi, pašvaldības vēl nav nonākušas līdz 2025.gada projektu ieviešanai.

2025. gada dati nav interpretējami tikai kā pašvaldību formālas atbilstības pārbaude. Tie drīzāk parāda pašvaldību sākotnējo administratīvo gatavību ieviest jaunu līdzdalības instrumentu: vai laikus pieņemts nolikums, vai izveidots saprotams projektu iesniegšanas un vērtēšanas process, vai nodrošināta balsošana un vai rezultāti ir publiski pieejami. Pirmais gads šajā ziņā ir pārejas gads - tas ļauj identificēt gan pašvaldības, kurās līdzdalības budžets ātri kļuvis par reālu iedzīvotāju iesaistes mehānismu, gan pašvaldības, kurās instruments vēl tikai tiek administratīvi nostiprināts.

Jāņem vērā arī datu salīdzināmības ierobežojumi. Lielākā daļa datu iegūti no geolattvija.lv platformas, taču ne visas pašvaldības šo platformu izmantoja vienādā veidā. Siguldas un Cēsu

¹¹ Sākusies balsošana par Līdzdalības budžeta projektiem

<https://www.balvi.lv/lv/jaunums/sakusies-balsosana-par-lidzdalibas-budzeta-projektiem>

¹² Atbalstītas trīs līdzdalības budžeta projektu idejas

<https://www.dobele.lv/lv/jaunums/atbalstitas-tris-lidzdalibas-budzeta-projektu-idejas>

novads līdzdalības budžeta organizēšanai neizmantoja geolattvija.lv, tādēļ dati par šīm pašvaldībām iegūti no pašvaldību sniegtās informācijas. Atsevišķos gadījumos platformā nav pieejami visi projekta cikla dati, piemēram, precīzs rezultātu statuss vai pilna informācija par atbalstītajiem projektiem. Tādēļ turpmākajos grafikos katrā gadījumā norādīts, par cik pašvaldībām attiecīgais rādītājs ir pieejams.

Kopumā pirmais ieviešanas gads rāda, ka līdzdalības budžets Latvijā ir iedarbināts, taču pašvaldības startējušas no ļoti atšķirīgām pozīcijām. Atšķiras gan administratīvā gatavība, gan iedzīvotāju aktivitāte, gan finansējuma apmērs, gan arī projektu virzīšanas un balsošanas prakse. Tāpēc šajā nodaļā līdzdalības budžets netiek vērtēts tikai pēc tā, vai pašvaldība to formāli ieviesusi, bet arī pēc tā, cik plaši iedzīvotāji iesaistījās, cik daudz projektu nonāca līdz balsojumam, kāds finansējums bija pieejams un cik liela daļa iedzīvotāju ideju faktiski tika atbalstīta.

2.3. Ideju iesniegšanas aktivitāte

Apkopotie dati par 39 pašvaldībām rāda, ka 2025.gadā iesniegti aptuveni **662 projekti**.

Lielākā aktivitāte, mērot pret iedzīvotāju skaitu, bija Gulbenes novadā (17,1 projekts uz 10 tūkst. iedzīvotāju), Aizkraukles novadā (13,7), Ventspils novadā (11). Mediānas vērtība visās Latvijas pašvaldībās ir 3,9 projekti uz 10 000 iedzīvotāju, taču atšķirības starp pašvaldībām ir ļoti lielas - vairākās pašvaldībās šis rādītājs ir vairākas reizes augstāks, sasniedzot 13–18 projektus uz 10 000 iedzīvotāju. Tas liecina, ka atsevišķās pašvaldībās līdzdalības budžets jau pirmajā gadā spējis mobilizēt salīdzinoši daudz projektu ideju (17. grafiks).

Zemākie rādītāji, kas ir zem 2 projektiem uz 10 000 iedzīvotāju, norāda uz pašvaldībām, kurās līdzdalības budžets vēl nav kļuvis par plaši izmantotu iedzīvotāju iesaistes kanālu, starp šādām pašvaldībām ir Daugavpils, Madonas novads, Jelgava un Rīga.

Rēzeknes novada salīdzinoši lielais projektu skaits skaidrojams ar to, ka pašvaldība izvēlējusies līdzdalības budžeta finansējumu pārdalīt starp visām administratīvajām teritorijām, katrā no tām, balstoties uz iedzīvotāju skaitu, noteikt projektam pieejamo summu (3,19 EUR uz vienu iedzīvotāju)¹³. Kopā 2025.gadā Rēzeknes novadā tika iesniegtas 53 projektu idejas.

Rīga, lai arī līdzdalības budžetu ievieš visilgāk, rēķinot pret iedzīvotāju skaitu, uzrāda zemāko aktivitāti. Saskaņā ar 2025.gada maijā SKDS aptauju Rīgā, sevi par labi informētiem uzskata vien 2% aptaujāto rīdzinieku, bet vēl 17% kopumā par to zina, bet ne detaļās. Savukārt 28% tikai zina, ka tāda programma pastāv, bet neko vairāk par to nezina. 51% nav par līdzdalības budžetu dzirdējuši. Biežāk nekā caurmērā par līdzdalības budžetu nezina aptaujātie, kuriem ir 65 gadi un vairāk, aptaujas dalībnieki ar pamata vai vidējo izglītību,

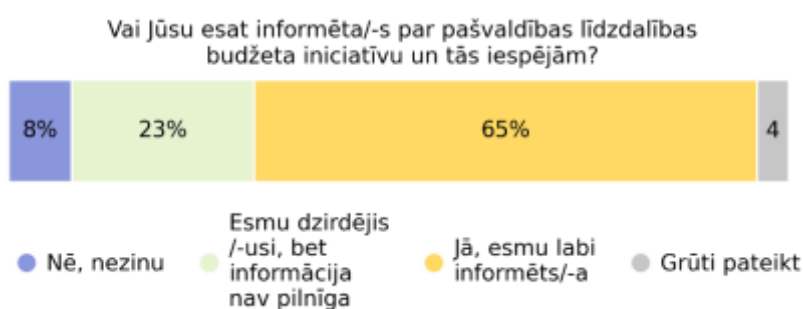
19% aptaujāto rīdzinieku vairāk vai mazāk zina par līdzdalības budžetu.

51% par līdzdalības budžetu nav dzirdējuši.

¹³ Rēzeknes novada pašvaldības aprēķins par katrā administratīvajā teritorijā pieejamo finansējumu: <https://rezeknesnovads.lv/izsludinats-rezeknes-novada-lidzdalibas-budzeta-projektu-konkurss/>

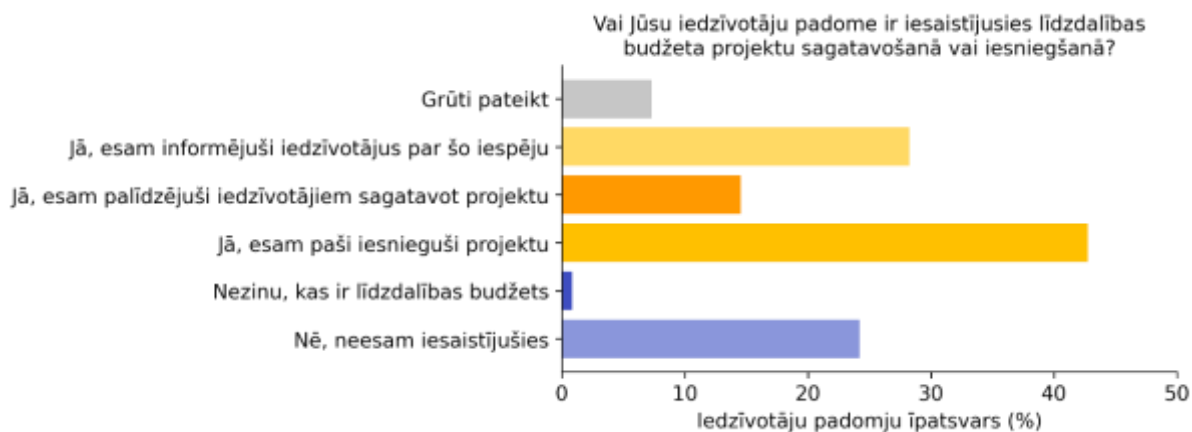
krievvalodīgie, aptaujas dalībnieki ar zemiem ienākumiem, kā arī Vidzemes un Latgales priekšpilsētas iedzīvotāji. Vien 1.1% iedzīvotāju ir iesnieguši kādu līdzdalības budžeta projektu¹⁴. Var īpaši atzīmēt Gulbenes, Aizkraukles un Ventspils novadus, kuriem izdevies aktivizēt iedzīvotājus ievērojami vairāk nekā pārējām pašvaldībām.

Providus veiktajā Iedzīvotāju padomju aptaujā tika vaicāts, cik lielā mērā iedzīvotāju padomes ir informētas par līdzdalības budžetu. Dati kopumā uzrāda labu ainu, aktīvākie kopienu iedzīvotāji par līdzdalības budžetu ir informēti (15.grafiks) un salīdzinoši daudzas iedzīvotāju padomes vai nu pašas ir iesniegušas projektu (visticamāk individuālu personu grupa, nevis iedzīvotāju padome, jo Pašvaldību likumā nav tāds iesniedzējs paredzēts) vai arī palīdzējušas vietējiem iedzīvotājiem sagatavot projektu. Aptuveni trešdaļa aptaujāto Iedzīvotāju padomju ir veikuši informatīvo darbu, apziņojot iedzīvotājus par šādu iespēju (16.grafiks).

15.grafiks: Iedzīvotāju padomju informētība par līdzdalības budžetu

16.grafiks: Iedzīvotāju padomju iesaistīšanās līdzdalības budžeta projektos

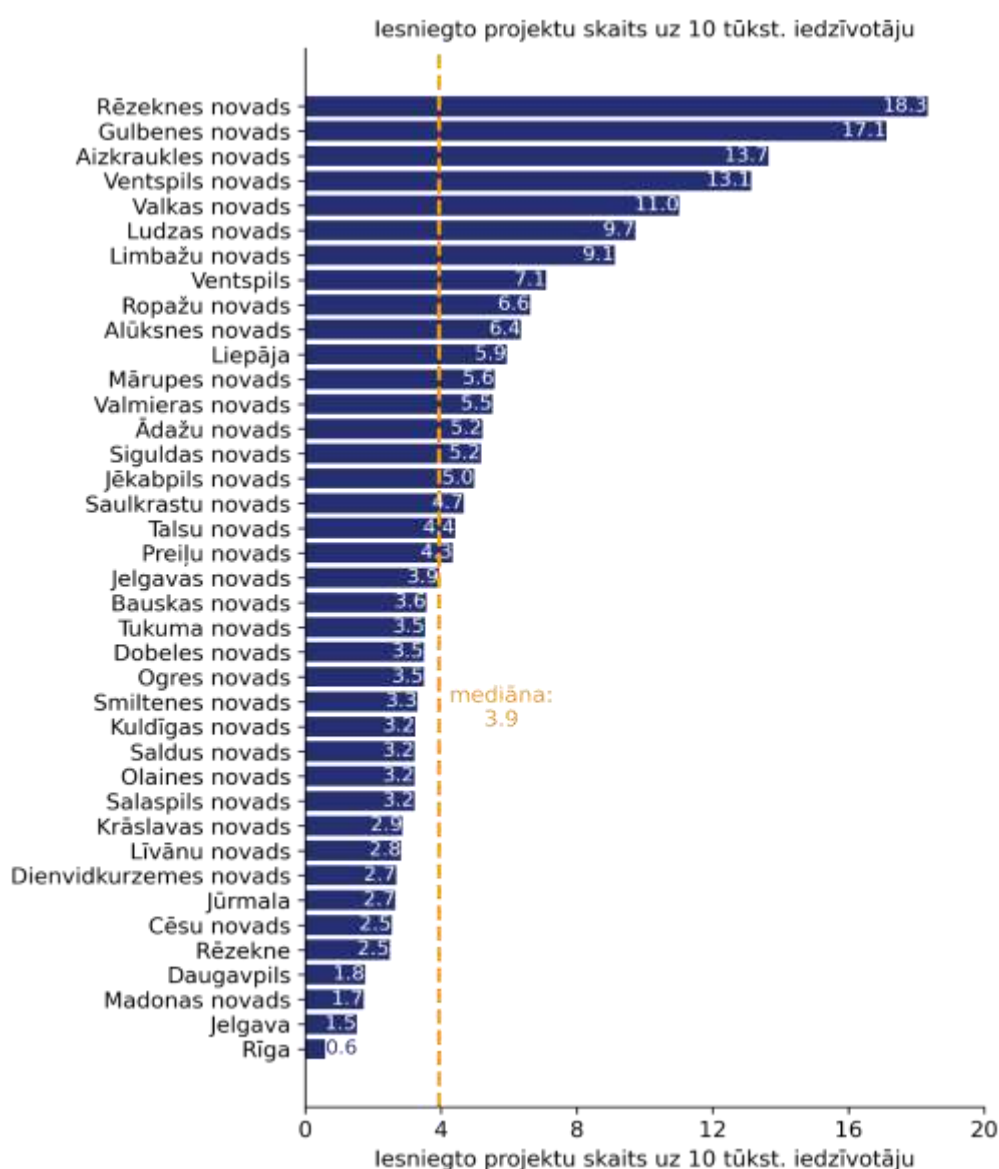
Pašvaldību likums nosaka, ka projektus var ierosināt gan fiziskas personas, gan biedrības un nodibinājumi. Dati parāda, ka iniciatīvas iesniedz lielākoties fiziskas personas (Madonas, Salaspils, Līvānu novados tikai fiziskas personas), taču Rīgā, Olaines novadā un Smiltenes novadā vairākumu no projektiem iesniedz biedrības un nodibinājumi (18.grafiks). Tādejādi līdzdalības budžets kopumā nav tikai organizētās pilsoniskās sabiedrības aktivitātes kanāls, bet

¹⁴ Pētījumu centrs SKDS, Rīgas iedzīvotāju aptauja, aptaujāti Rīgā deklarētie iedzīvotāji 18 – 75 gadu vecumā, n=802. Aptauja veikta tiešās intervijas respondentu dzīves vietās, tā notika no 10.05.2025. līdz 19.05.2025. Rezultāti pieejami šeit: <https://www.riga.lv/lv/media/59166/download?attachment=>

arī iespēja iesaistīties cilvēkiem, kuri nepārstāv nevienu organizāciju. Uzkrājot lielāku pieredzi šis aspekts būtu jāanalizē īpaši, lai novērtētu, vai iemesli tam, ka ir salīdzinoši liels organizāciju skaits, kas iesniedz pieteikumus, ir saistīts ar labu pazīmi, ka kopiena spēj organizēties un saliedēties, vai arī tas ir saistīts ar to, ka individuāli iesniegt projektu ir liels izaicinājums. Tāpat, individuāli iesniegtu projektu gadījumā var būt situācijas, kad personas faktiski pārstāv kādu iestādi vai institūciju (pašvaldības bērnodārzs, iedzīvotāju padome utt.), taču piesakās konkursam kā personu grupa.

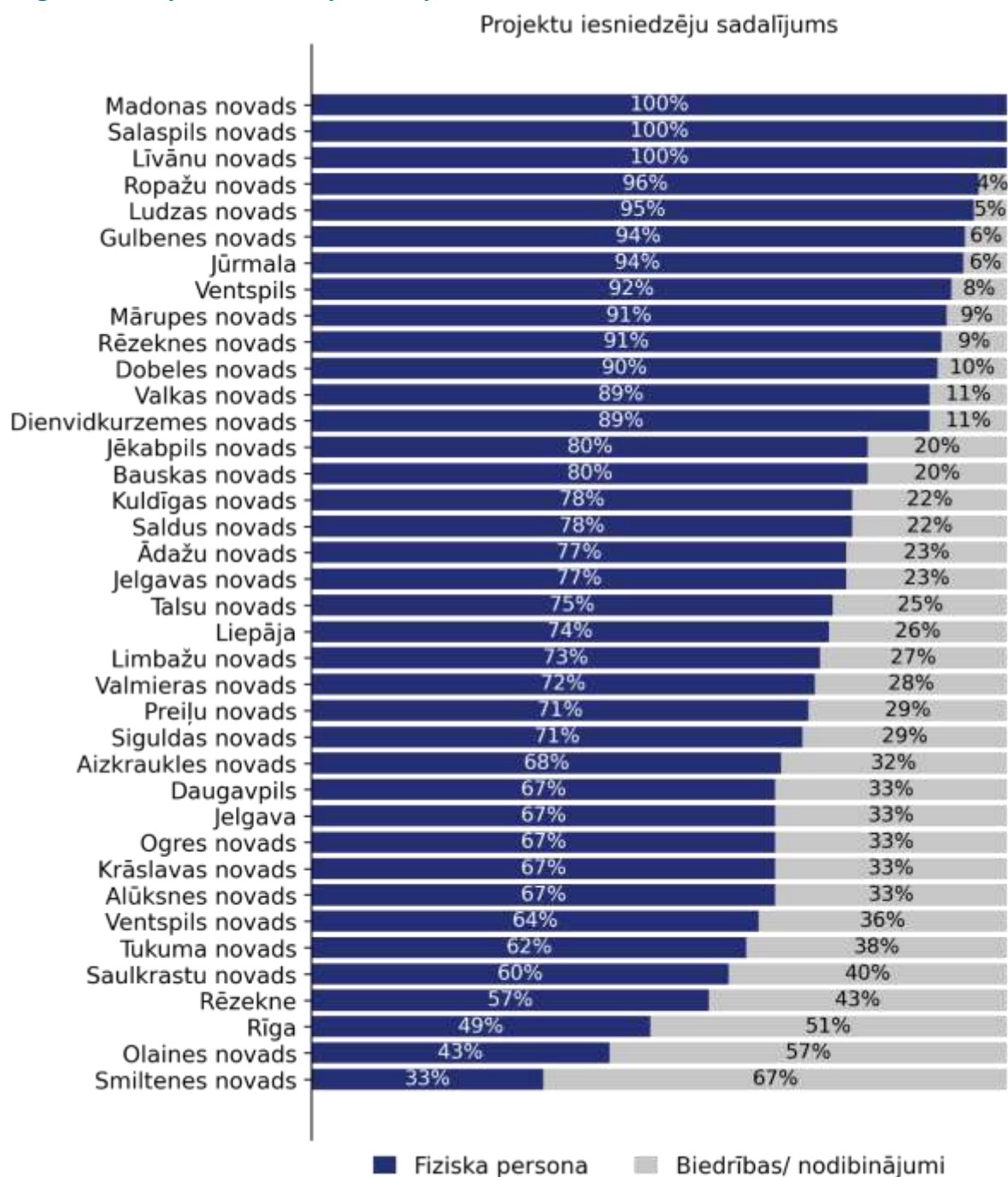
Kopumā iedzīvotāju aktivitātes lielā atšķirība visticamāk saistīta arī ar pašvaldības komunikācijas intensitāti, pieteikšanās procesa saprotamību, vietējo kopienu līdzdalības pieredzi un iedzīvotāju uzticēšanos tam, ka iesniegtajām idejām būs reālas izredzes tikt īstenotām.

17. grafiks: Pašvaldībās 2025.gadā iesniegto līdzdalības budžeta projektu skaits uz 10 tūkst. iedzīvotāju¹⁵

¹⁵ Šeit un turpmāk iedzīvotāju skaita dati no <https://data.gov.lv/dati/lv/dataset/latvijas-iedzivotaju-skaita-pasvaldibas>

18. grafiks: Projektu iesniedzēju sadalījums

2.4. Cik projektu nonāca līdz balsojumam?

No datiem par 39 pašvaldībām redzams, ka kopā **bija 662 iesniegti projekti, no tiem 513 virzīti balsošanai**. Tātad aptuveni 149 projekti jeb 23% netika līdz balsošanai, proti, neatbilda līdzdalības budžeta nolikumam (19. grafiks).

Apkopotie dati parāda lielu atšķirību starp pašvaldībām – ja Aizkraukles novadā iedzīvotājiem bija balsojumā jānovērtē 40 projekti, Līvānu, Salaspils un Alūksnes novadā vien par 3 projektiem (20. grafiks). Taču, ja skatās pēc iedzīvotāju skaita – līderis ir Gulbenes novads, kurā uz 10 tūkst. iedzīvotāju balsošanā bija 15.6 projekti, bet mazākā – Rīgā – 0,5 projekti uz 10 tūkst. Mediānas vērtība ir 2,9 balsošanai virzīti projekti uz 10 000 iedzīvotāju (21. grafiks).

Īpaši augsts nevirzīto projektu īpatsvars redzams Alūksnes novadā, Ventspils novadā, Salaspils novadā un Mārupes novadā, kur balsošanai netika virzīta vairāk nekā puse iesniegto projektu (5.tabula). Arī Siguldas, Cēsu, Dobeles, Ādažu, Jelgavas un Valmieras novadā līdz balsojumam nenonāca salīdzinoši liela daļa iesniegto ideju. Šie gadījumi liek uzdot jautājumu, vai iedzīvotājiem pirms projektu iesniegšanas bija pietiekami skaidri izskaidrotas prasības un vai pašvaldība nodrošināja pietiekamu konsultatīvu atbalstu projektu sagatavošanai. Šādai situācijai potenciāli var būt negatīva ietekme uz cilvēku motivāciju iesaistīties līdzdalības budžeta ideju pieteikšanā, ja pirmie dati parāda, ka vairākums no projektu nemaz netiek līdz balsošanai.

Vienlaikus ir sešas pašvaldības, kur visi vai visi iesniegtie projekti tika virzīti balsošanai: Aizkraukles, Jēkabpils, Krāslavas, Līvānu, Saldus un Tukuma novadi, kur balsošanai tika virzīti visi iesniegtie projekti. Īpaši nozīmīgs ir Aizkraukles piemērs, jo tur iesniegto projektu skaits bija augsts - 40 projekti - un visi nonāca līdz iedzīvotāju balsojumam.

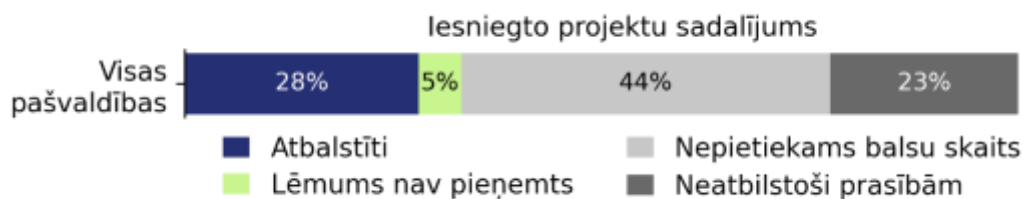
Projektu atsijāšanas īpatsvars var liecināt par dažādām lietām. Zems īpatsvars var nozīmēt skaidru pieteikšanās procesu, labu pašvaldības komunikāciju un konsultēšanu, bet tas var būt saistīts arī ar elastīgāku priekšatlasī. Savukārt augsts atsijāšanas īpatsvars var nozīmēt gan stingrāku kvalitātes kontroli, gan arī nepietiekamu iedzīvotāju izpratni par līdzdalības budžeta prasībām. Tādēļ pašvaldībās ar augstu nevirzīto projektu īpatsvaru būtu īpaši svarīgi analizēt, kādi bija biežākie neatbilstības iemesli un vai tos iespējams mazināt ar labāku metodisko atbalstu.

Lielākā konkurence starp projektiem bija vērojama Ludzas novadā, kur 95% no projektiem, kas tika nodoti balsošanai, netika atbalstīti (no 20 projektiem 1 projekts atbalstīts ar 218 balsīm). Atbalstu ieguva Projekts "#maņpateikNierzā", kas paredz Nirzas ezera pludmales zonas attīstību, veidojot drošu, estētisku un ģimenēm draudzīgu atpūtas vietu, kas pieejama visām vecuma grupām un tā indikatīvās izmaksas bija nedaudz virs 24 tūkst. EUR, bet pašvaldība kopumā līdzdalības budžetam bija atvēlējusi 25 tūkst. EUR, līdz ar to finansējuma citiem projektiem vairs neatlika (20. grafiks).

Arī Daugavpils valstspilsētā 92% palika bez atbalsta, no 12 projektiem tika 1 projekts tika atbalstīts ("Laivu piestātne, lapene-laiva un rampa motorlaivām, Odu ielā 4"), tā kopējās izmaksas 36 418,23 EUR, Daugavpils valstspilsēta 2025. gadā līdzdalības budžetam bija paredzējusi 55 tūkst. EUR. Nākamais vairāk atbalstītais projekts arī pārsniedza 35 tūkst. EUR.

Rēzeknes valstspilsētā konkurence par atbalstu projektiem bija viszemākā. No pieciem projektiem atbalstu saņēma 4 projekti. Rēzeknes valstspilsētas kopējais līdzdalības budžets bija 20 000 EUR, bet viena projekta maksimālais finansējums - 5 000 EUR. Rēzeknes valstspilsētā iedzīvotāju aktivitāte balsošanā bija ļoti zema. Vislielāko atbalstu – 62 balsis un nepilnu 5000 EUR finansējumu ieguva Viadukta tilta gājēju tuneļa vides drošības un pievilcības uzlabošanas projekts. Bet ar 21 balsi pietika projektam "Skatuve jauniešu idejām un talantiem", arī saņemot aptuveni 5000 EUR atbalstu.

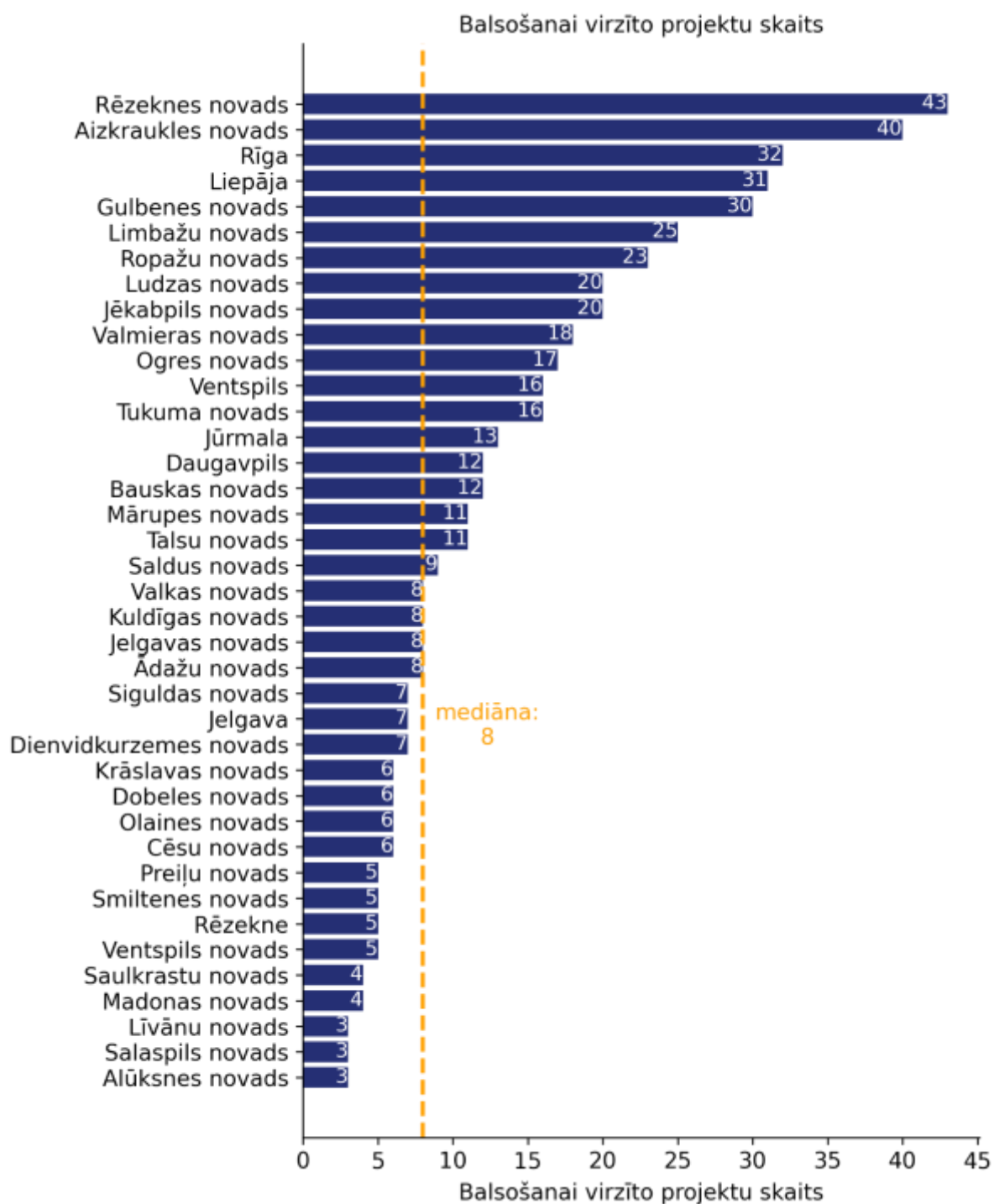
19. grafiks: *kopsavilkums par 2025.gadā iesniegto projektu statusu*

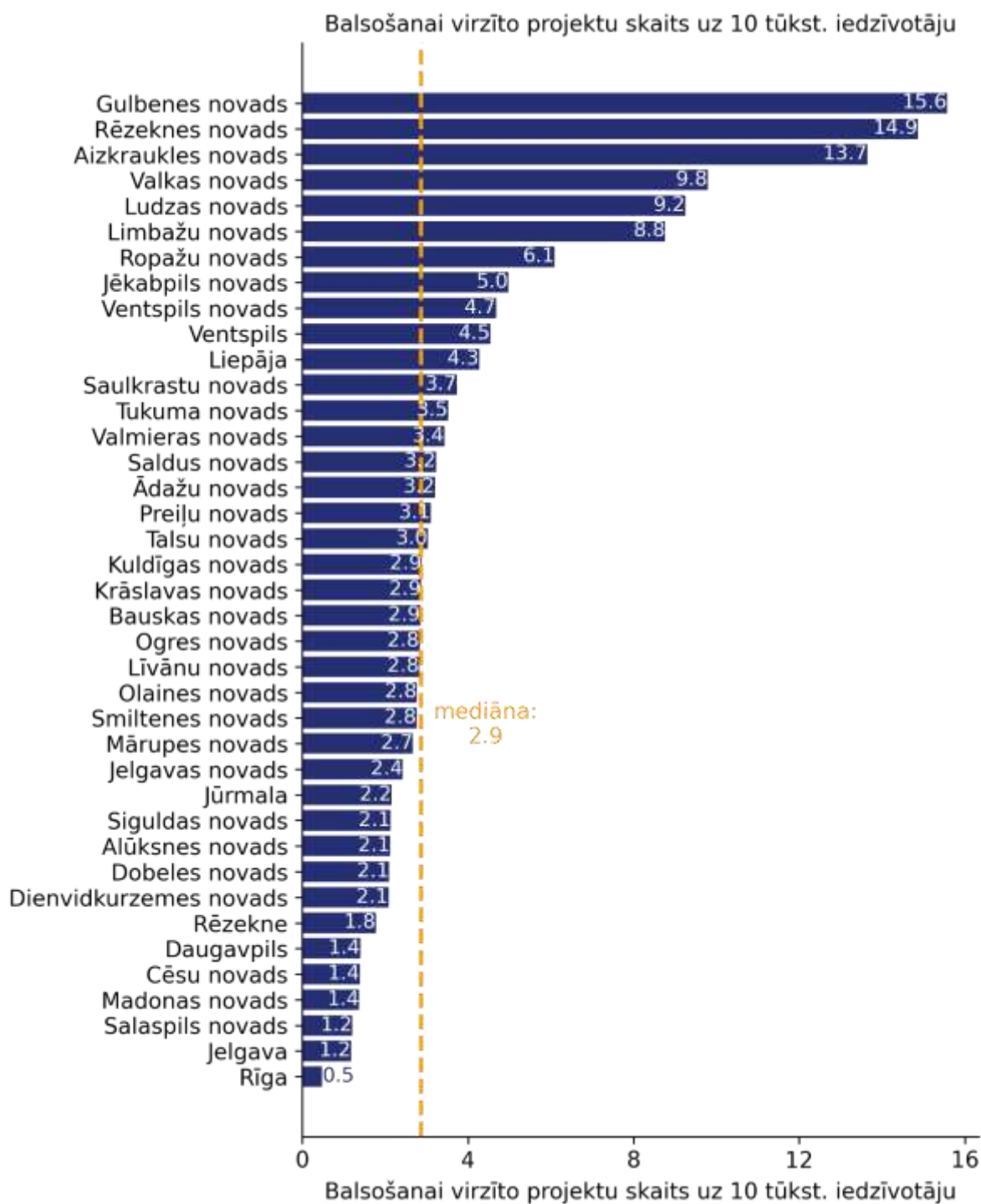
5.tabula: *piecas pašvaldības ar vislielāko projektu atbirumu*

Pašvaldība	Iesniegtie projekti	Balšanai virzītie projekti	Balšanai nevirzītie projekti	Balšanai nevirzītie projekti (%)
Alūksnes novads	9	3	6	67
Ventspils novads	14	5	9	64
Salaspils novads	8	3	5	63
Mārupes novads	23	11	12	52
Siguldas novads	13	7	6	46

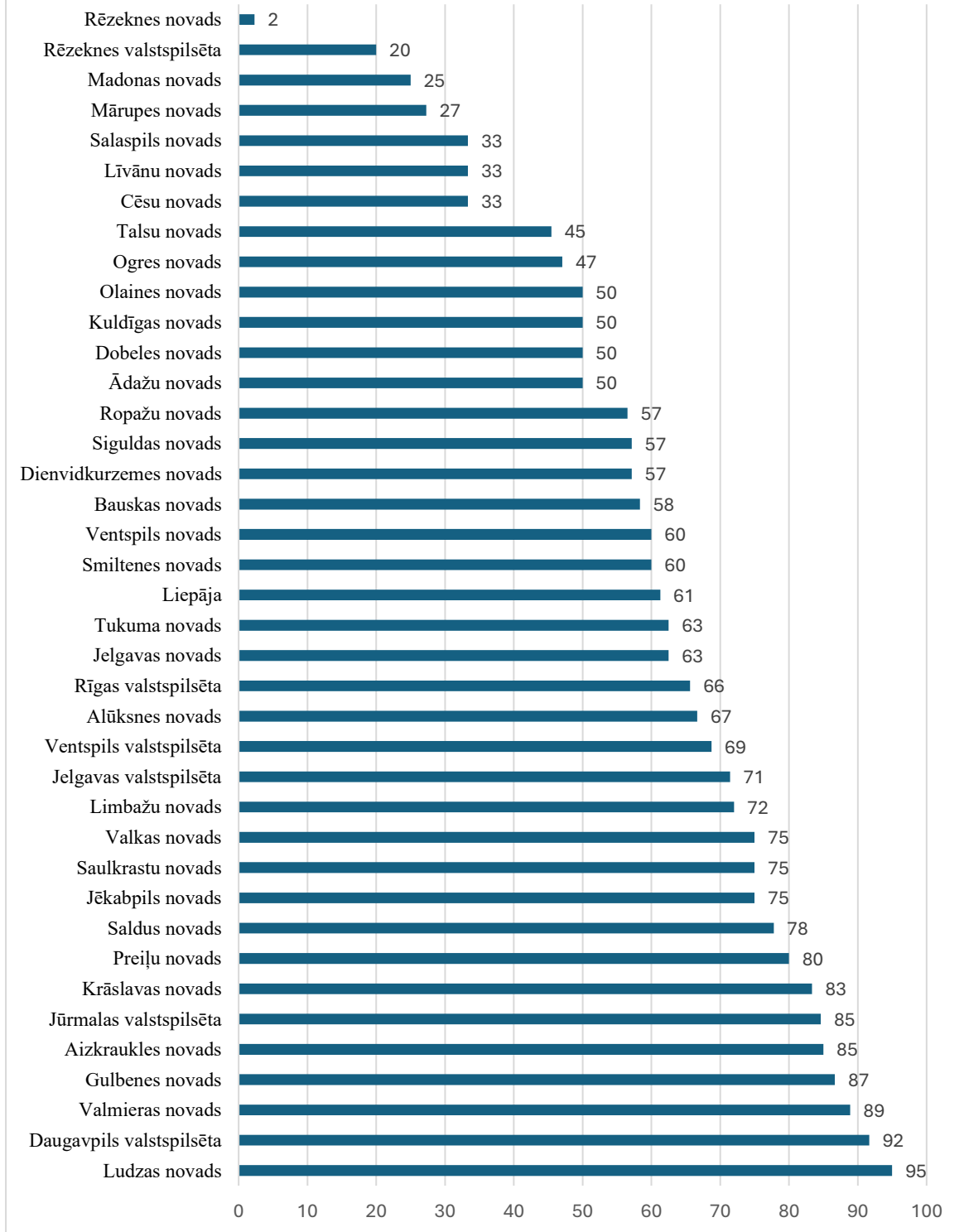
20. grafiks: Balsošanai virzīto projektu skaits pašvaldībās 2025.gadā

21. grafiks: Balsošanai virzīto projektu skaits uz 10 tūkst. iedzīvotājiem

22. grafiks: Neatbalstīto projektu īpatsvars (%)

2.5. Līdzdalības budžeta projektu saturs

Projektu saturs datu apkopojumā interpretēts tikai pēc projekta nosaukuma, tādēļ pilnīgi precīzai ainai būtu jāveic detalizētāks izvērtējums. Minētie dati ir tikai indikatīvi.

Esošā izpēte parāda, ka iniciatīvas, kas iesniegtas visbiežāk, saistītas ar sporta un atpūtas iespējām, kas veido aptuveni ceturto daļu no visiem projektiem. Vēl salīdzinoši liela interese ir par kultūras, kultūras mantojuma, identitātes un izglītošanas ievirzes projektiem (18,6%) un gājēju, velo un satiksmes infrastruktūru (15,6%).

Uzkrājot vairāku gadu pieredzi, šie dati nākotnē var sniegt nozīmīgu informāciju pašvaldību attīstības plānošanai, parādot, kas ir iedzīvotāju vajadzības, kurām nepieciešams ieplānot kādus sistēmiskākus risinājumus pašvaldības attīstības plānošanas dokumentos. Pirmā gada pieredze vēl nav pietiekama, lai izdarītu drošus secinājumus.

6.tabula: līdzdalības budžeta projektu saturiskā ievirze

Tematiskā kategorija	Projektu skaits	Atbalstīti	Īpatsvars %
Sports un aktīvā atpūta	126	41	25,2
Kultūra, mantojums, identitāte un izglītošanās	93	27	18,6
Gājēju, velo un satiksmes infrastruktūra	78	21	15,6
Dabas, ūdensmalu un tūrisma infrastruktūra	65	28	13
Bērnu un jauniešu rotaļu vide	53	24	10,6
Publiskā ārtelpa, labiekārtošana un mazā infrastruktūra	48	28	9,6
Dzīvnieki, atkritumi un vides apsaimniekošana	18	4	3,6
Skolu un izglītības vide	11	3	2,2
Sociālais atbalsts, veselība un kopienas pakalpojumi	6	4	1,2
Cits	2	0	0,4

2.6. Līdzdalības budžeta finansējums

Likumā paredzēto minimālo līdzdalības budžetam paredzēto finansējumu 2025.gadā pašvaldības lielā mērā ir ievērojušas (23.grafiks). No 39 pašvaldībām 7 pašvaldības līdzdalības budžeta lemsšanas procesam piešķīra likumā paredzēto minimālo finansējuma apmēru.

Vairākums pašvaldību tam paredzēja ievērojami lielāku finansējumu un dažas pašvaldības nodrošinājušas jau finansējuma apmēru, kas sākotnēji tika paredzēts Pašvaldību likumā, proti, 0.5 % no IIN + NĪN pēdējos trīs gados.

Līdzdalības budžeta finansiālā jauda pašvaldībās būtiski atšķiras. Finansējums uz 10 000 iedzīvotāju ļauj šo atšķirību salīdzināt neatkarīgi no pašvaldības lieluma. Mediānas vērtība ir aptuveni 15 900 eiro uz 10 000 iedzīvotāju.

Dāsnākais finansējums paredzēts Pierīgas pašvaldībās – Mārupes, Olaines, Ropažu novados, kamēr otrā lielākajā Latvijas pilsētā – Daugavpilī tas ir vismazākais (24. grafiks).

Rīgā 2025.gadā līdzdalības budžetam bija paredzēti 2.3 milj. EUR, taču jāņem vērā lielais iedzīvotāju skaits, ja sver pret iedzīvotāju skaitu, Rīga ierindojas 9.-10.vietā, dalot to ar Liepāju.

Tas nozīmē, ka iedzīvotāji dažādās pašvaldībās līdzdalības budžeta pirmajā gadā faktiski startēja ar ļoti atšķirīgu finansējuma pieejamību. Lielāks finansējums palielina iespēju īstenot vairāk vai apjomīgākus projektus un līdzdalības budžetu padara redzamāku. Savukārt zemāks finansējums var nozīmēt, ka instruments iedzīvotājiem kļūst mazāk pamanāms, īpaši lielos novados ar vairākām apdzīvotām vietām.

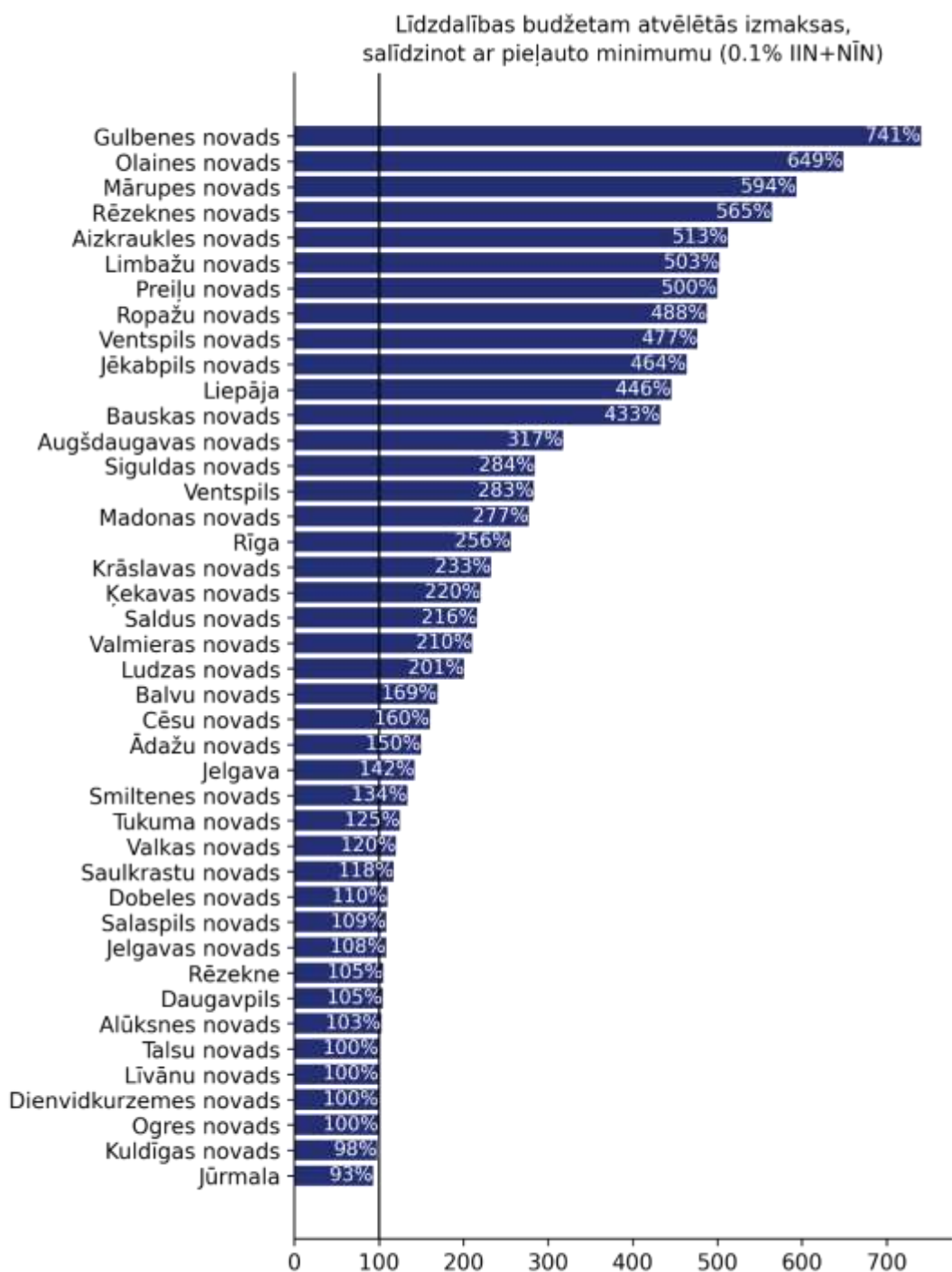
Apkopotie dati par 2025.gadu parāda, ka kopējā līdzdalības budžetam atvēlētā summa (EUR) pašvaldībās sasniedza **5 537 745 EUR**. Jānorāda, ka ievērojamu daļu no šīs kopsummas veidoja Rīgas pašvaldības līdzdalības budžeta izmaksas (2,3 milj. EUR) (24. grafiks).

**5 537 745 EUR – līdzdalības
budžeta izmaksas Latvijas
pašvaldībās 2025.gadā**

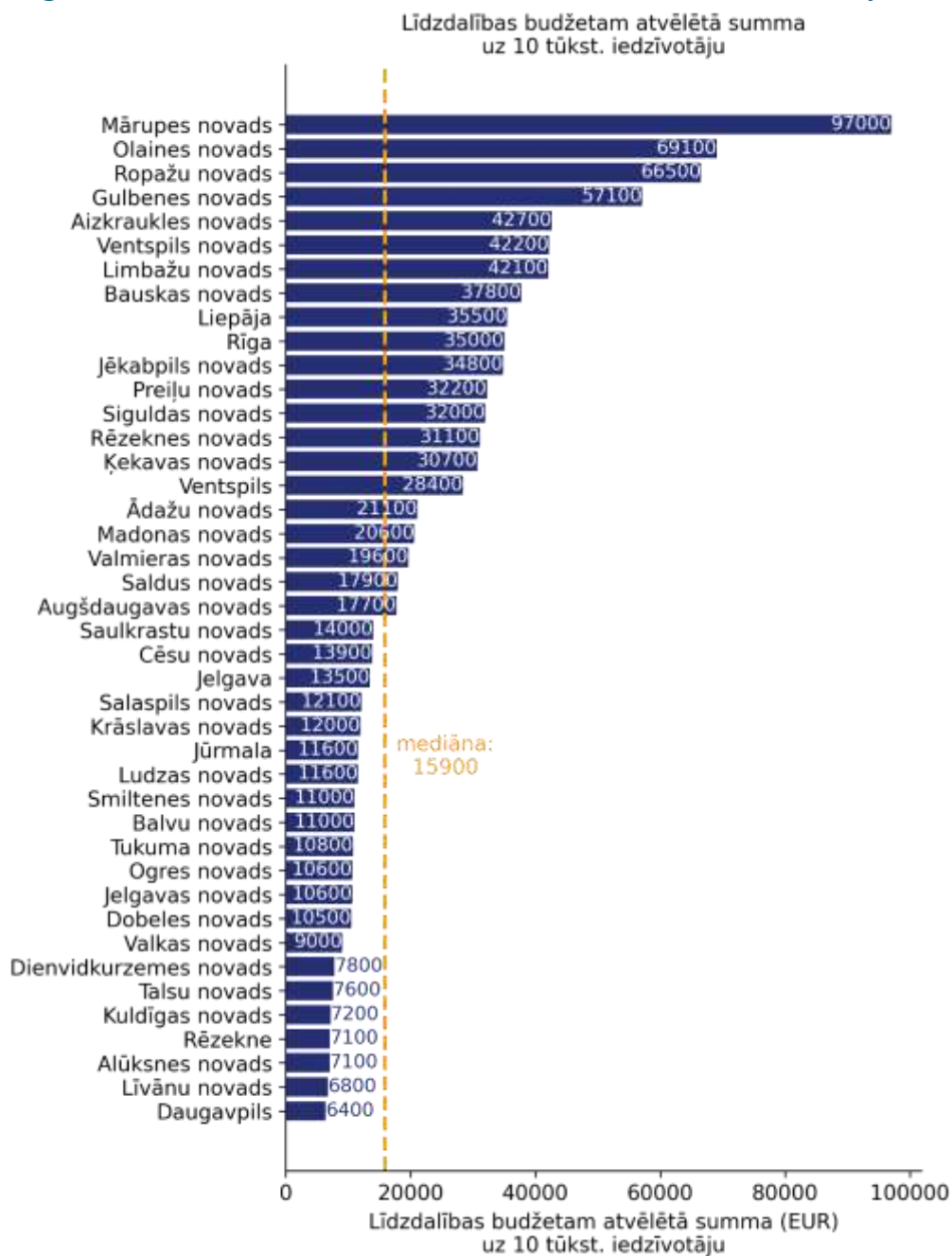
Atbalstīto projektu izmaksu mediāna palīdz saprast, kāds ir tipiskais līdzdalības budžeta projekts katrā pašvaldībā. Šis rādītājs atšķiras no kopējās summas, jo tas parāda nevis budžeta apjomu kopumā, bet vienas atbalstītās idejas mērogu. Rēķinot uz 10 tūkst. iedzīvotāju mediāna ir 17 200 EUR, virs mediānas ir gandrīz puse no pašvaldībām. Milzīga atšķirība starp pašvaldībām – Mārupes novada atbalstīto projektu īpatsvars uz 10 tūkst. iedzīvotāju bija nepilni 103 tūkst. EUR (nesvērti 423 800 EUR), kamēr Daugavpilī 4300 EUR (24. un 25. grafiks).

Dati rāda, ka pašvaldībās līdzdalības budžeta projekti ir ļoti atšķirīga lieluma. Dažviet tipiskais atbalstītais projekts ir salīdzinoši neliels, bet citviet līdzdalības budžets tiek izmantots būtiski lielākiem ieguldījumiem. Tas nozīmē, ka pašvaldības līdzdalības budžetu faktiski izmanto atšķirīgi: vienās tas vairāk darbojas kā nelielu kopienas uzlabojumu instruments, citās - kā apjomīgāku infrastruktūras projektu finansēšanas mehānisms.

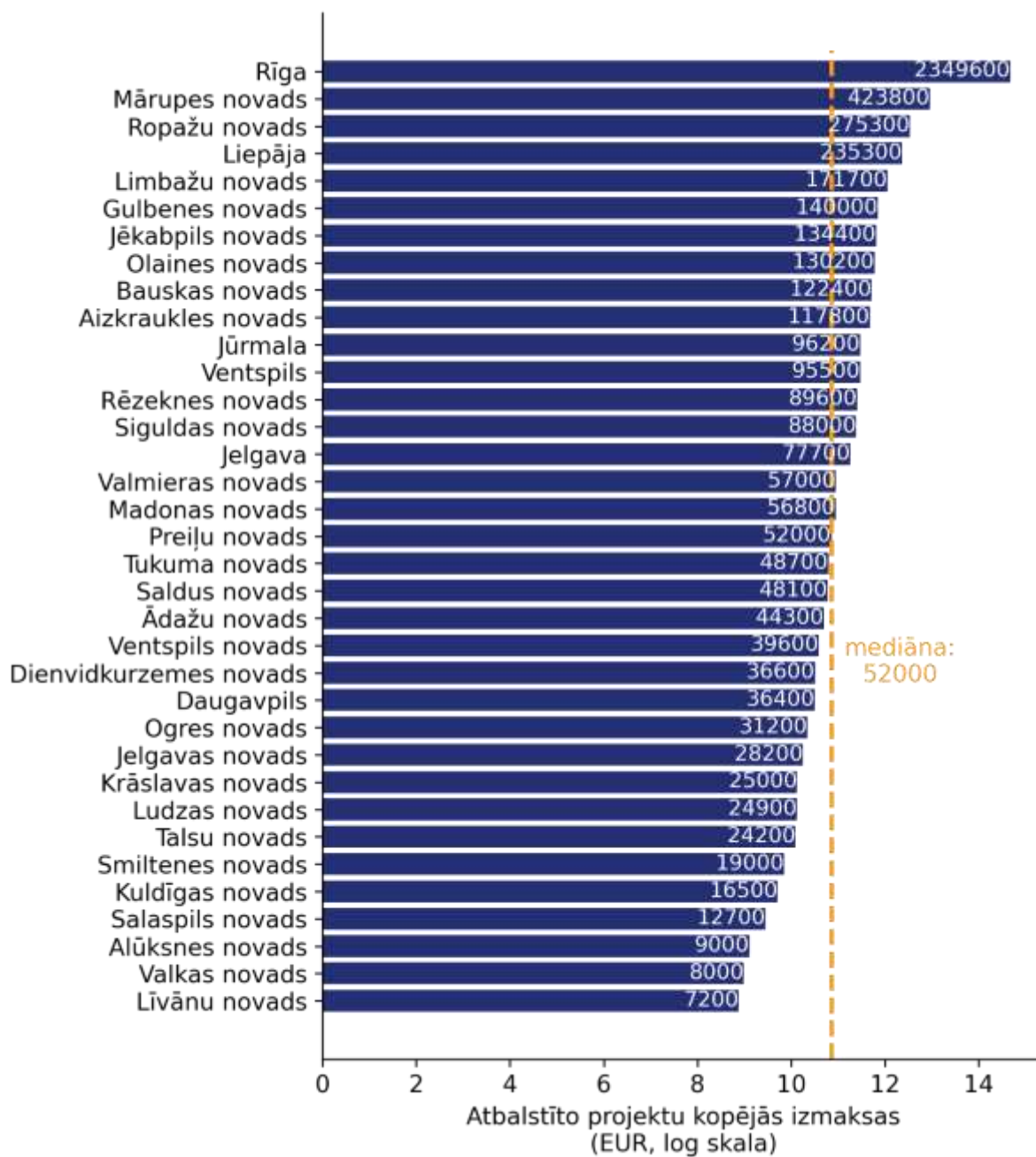
23.grafiks: Līdzdalības budžetam atvēlētās izmaksas – likumā noteiktais 2025.gada sliekšnis

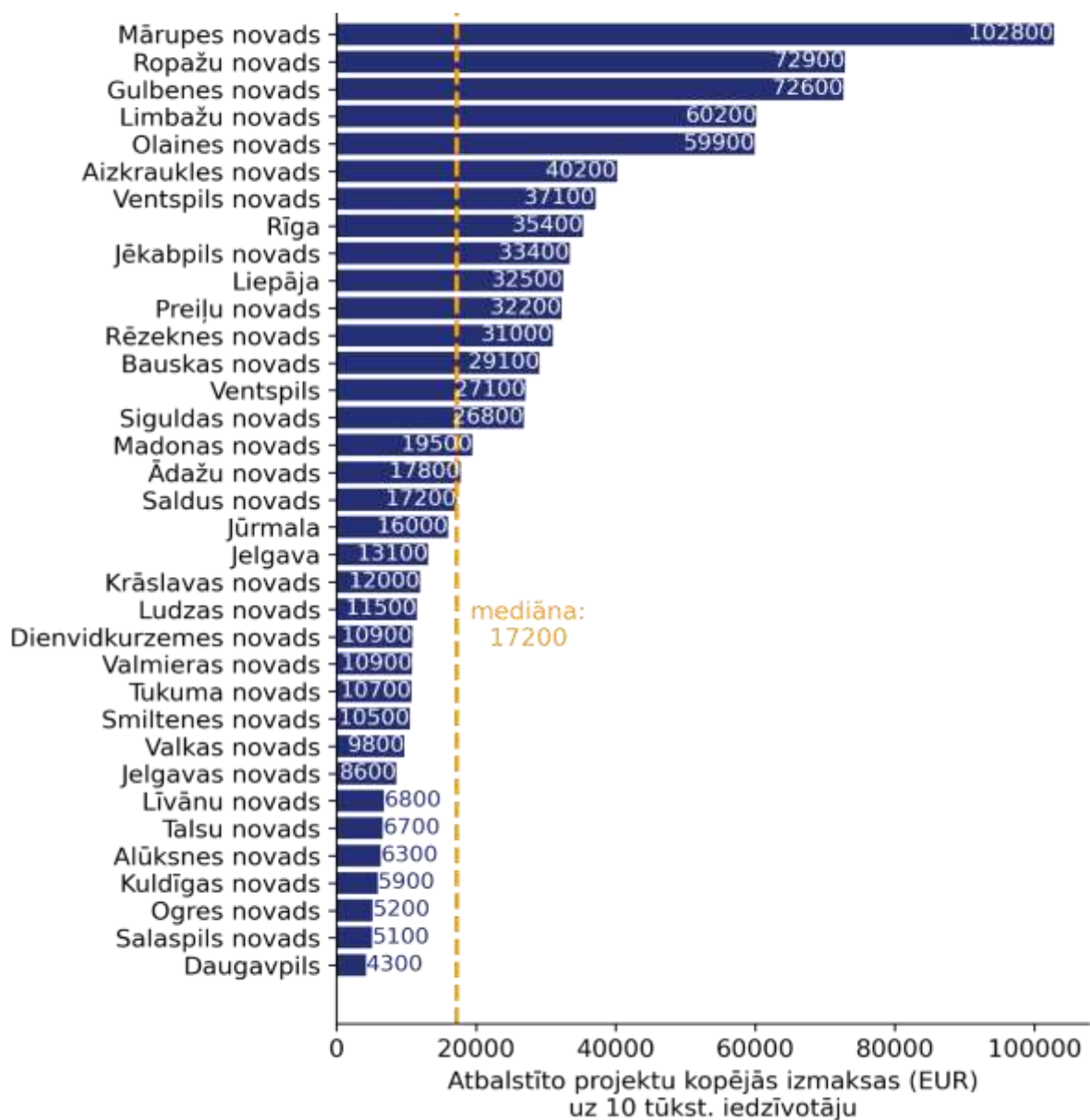
24. grafiks: Līdzdalības budžetam atvēlētā summa uz 10 tūkst. iedzīvotāju

25. grafiks: Līdzdalības budžetam paredzētais finansējums

26. grafiks: Atbalstīto projektu kopējās izmaksas uz 10 tūkst. iedzīvotājiem

2.7. Balsošanas aktivitāte

Balsošanas aktivitāte ir viens no galvenajiem rādītājiem, kas parāda, vai līdzdalības budžets sasniedz plašāku iedzīvotāju loku. Arī šeit pašvaldību atšķirības ir ļoti lielas. Rīgā 2025.gadā par līdzdalības budžeta projektiem nobalsoja 18 170 balsotāji, Rēzeknē piedalījās vien 110 balsotāji (26.grafiks).

Balsošanas dati rāda, ka līdzdalības budžeta pirmajā gadā izveidojušies vismaz trīs atšķirīgi modeļi (25.grafiks):

- 1) augstas mobilizācijas un augstas konkurences modelis, ko raksturo Aizkraukles, Saldus un Valkas novads;
- 2) augsta projektu piedāvājuma, bet ierobežota finansējuma modelis, kas redzams Valmieras novadā un Daugavpilī;
- 3) zemas balsošanas aktivitātes modelis, kur līdzdalības budžets vēl nav kļuvis par plaši izmantotu iedzīvotāju iesaistes instrumentu (Mārupes novads, Salaspils novads).

Pirmajai no grupām kā piemēri jāmin divas pašvaldības: Aizkraukles novads un Saldus novads. Aizkraukles novadā bija augstākais balsotāju skaits uz 10 000 iedzīvotāju, liels balsošanai virzīto projektu skaits un augsts uzvaras sliekšnis - zemākais atbalstītais projekts saņēma 545 balsis. Saldus novadā zemākais atbalstītais projekts saņēma 730 balsis, kas norāda uz ļoti spēcīgu konkurenci starp projektiem un pašvaldību spēju aktivizēt salīdzinoši lielu iedzīvotāju skaitu. Mediānas vērtība ir aptuveni 320 balsotāji uz 10 000 iedzīvotāju. Jāpiemin arī Jelgavas valstspilsēta, kur zemākais atbalstītais projekts saņēma 757 balsis - augstāko minimālo sliekšni starp pašvaldībām, par kurām pieejami dati. Tas nozīmē, ka, lai gan Jelgava nav starp pašvaldībām ar visaugstāko balsotāju skaitu uz 10 000 iedzīvotāju, konkurence par atbalstu bijusi ļoti intensīva. Līdzīgi arī Jūrmalā, Alūksnes novadā, Gulbenes novadā atbalstītajiem projektiem bija nepieciešams salīdzinoši augsts balsu skaits.

Otrajā grupā redzamas pašvaldības, kur ir augsta projektu līmeņa konkurence, proti, pieejamais finansējums ir salīdzinoši ierobežojošs, projektu savstarpējo konkurenci pastiprinot. Daugavpils un Valmieras novada situācija raksturo šādu situāciju.

Kā redzams 25. grafikā, trešajam balsošanas “modelim”, kur zema balsošanas aktivitāte, atbilst Rēzeknes valstspilsēta, Salaspils novads un Mārupes novads, kuros nebija lielas sāncensības starp projektiem un atbalstu projektam varēja iegūt ar salīdzinoši nelielu balsu skaitu. Proti, šajās pašvaldības iniciatīvu iesniedzējiem savai idejai atbalstu iegūt bija ļoti viegli.

Runājot par “uzvaras sliekšnis”, tad tas viszemākais bija Mārupes novadā, kur tika atbalstīts projekts vien ar 40 balsīm, bet tas nebija mazs projekts finanšu ziņā, jo saņēma 15 000 EUR. Kuldīgas novada Alsungā 21 balsotāja balsu pietika nepilnus 5000 EUR vērtam projektam Zvanu torņa izveidei Kalnbirzes kapos (7.tabula). Kā minēts Rēzeknes novada nolikums paredz līdzdalības budžeta finansējuma pārdali katrā administratīvajā vienībā, tādējādi katram

Aizkraukles novadā bija augstākais balsotāju skaits uz 10 000 iedzīvotāju, liels balsošanai virzīto projektu skaits un augsts uzvaras sliekšnis - zemākais atbalstītais projekts saņēma 545 balsis.

Kamēr Rēzeknes valstspilsētā balsojumā kopā piedalījās vien 110 balsotāji.

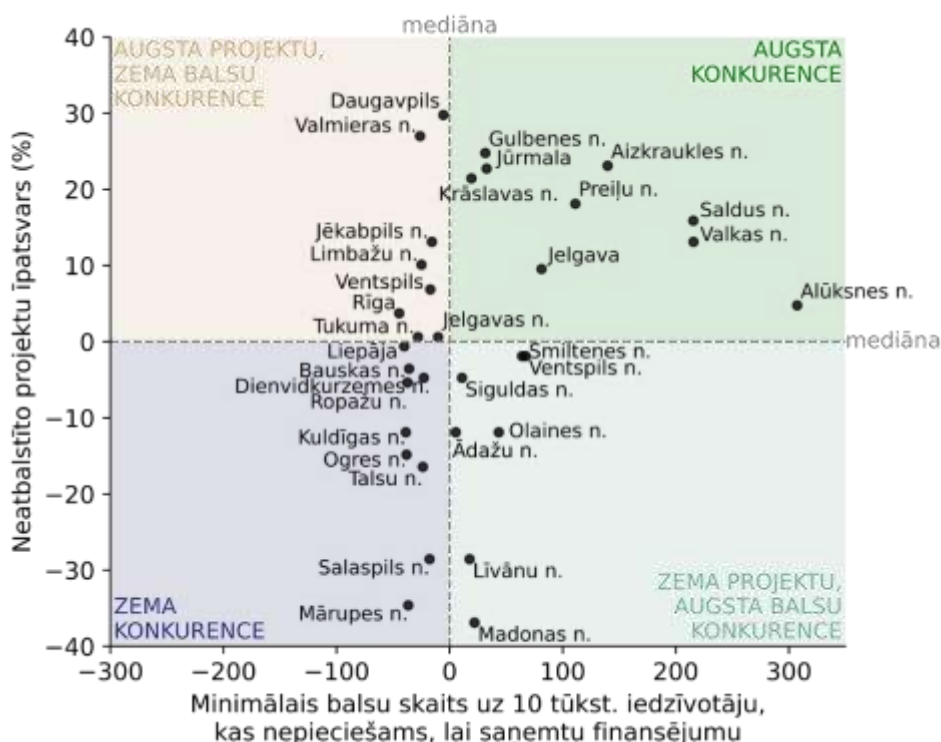
projektam pieejamais finansējums bija salīdzinoši zems, to tabulās neiekļāvām. Taču jāmin, ka tieši Rēzeknes novada Nagļu pagasta projekts par latgaliešu valodā sagatavotu vietas nosaukuma zīmi “Nagli ci Nagli” bija 2025.gadā vislētākais līdzdalības budžeta projekts - 181 EUR.

Zemā “uzvaras sliekšņa” gadījumos redzams, ka līdzdalības budžets pirmajā gadā vēl nav sasniedzis plašu iedzīvotāju loku. Turpmākajos gados šajās pašvaldībās būtu īpaši svarīgi vērtēt, vai iedzīvotāji ir pietiekami informēti par līdzdalības budžetu, vai balsošanai virzītie projekti ir pietiekami redzami un vai balsošanas kārtība ir ērti pieejama dažādām iedzīvotāju grupām.

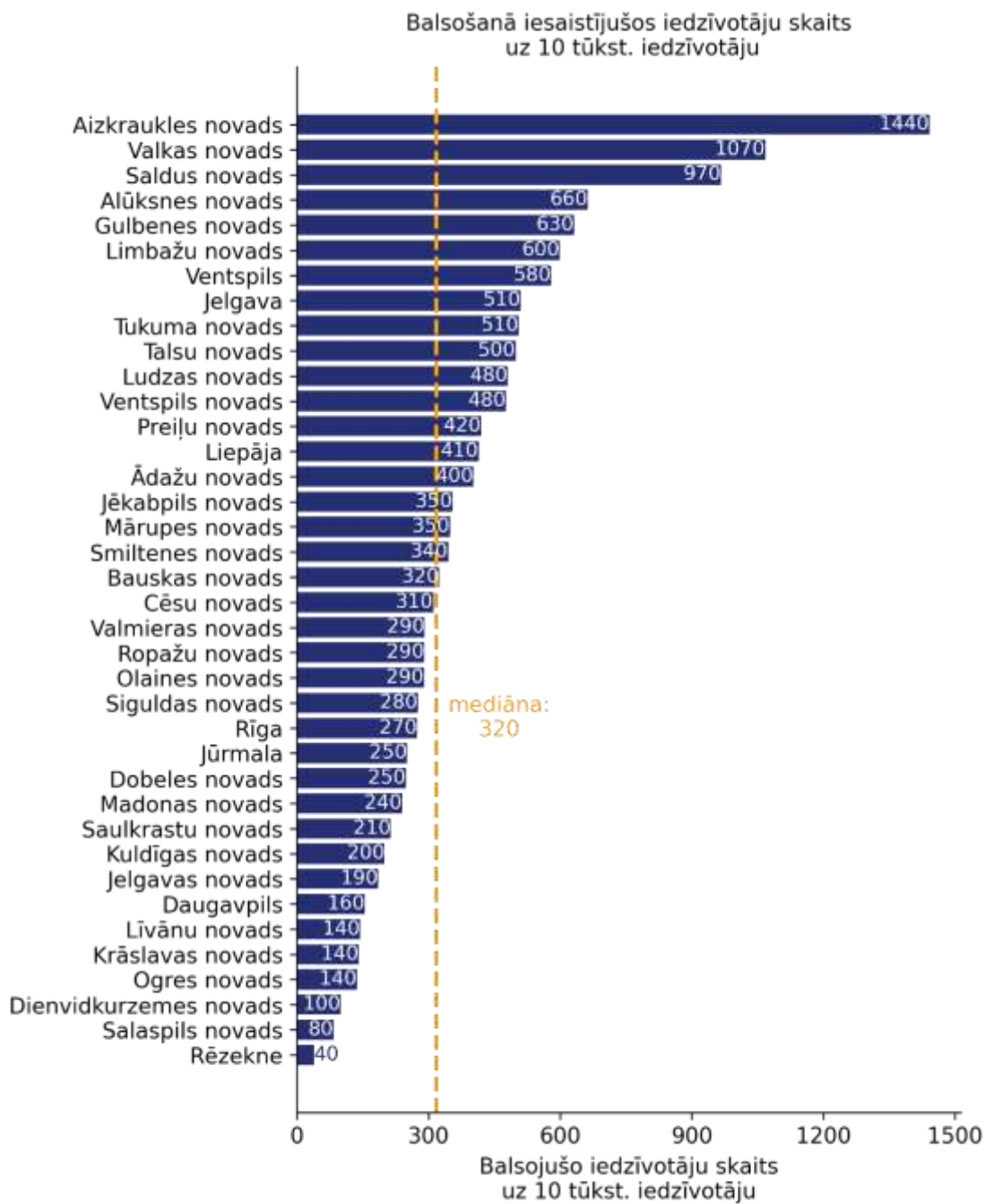
Savukārt augstākā “uzvaras sliekšņa” projekti bija Jelgavas valstspilsētā, Ventspilī, Saldus novadā (8. tabula) un Aizkraukles novadā. Rīga šajā salīdzinājumā mēroga dēļ netika iekļauta. Vislielāko balsu skaitu savāca Jelgavas valstspilsētas projekts "Jelgavas Līniju Aktīvās Atpūtas un Sporta Laukums", savācot 811 balsis.

Rīgas gadījumā vislielāko balsu skaitu 2025.gadā ieguva Dzirciema apkaimē iepļānotais projekts “Jauniešu aktīvās atpūtas vieta “Dzežužtrase””, savācot 2351 balsis (projekta vērtība 250 tūkst. EUR), bet no atbalstītajiem projektiem vismazāko balsu skaitu ieguva Sarkandaugavas projekts “Mācāmies kopā drošību un jaunas iespējas” ar 112 balsīm (projekta vērtība 49 610 EUR).

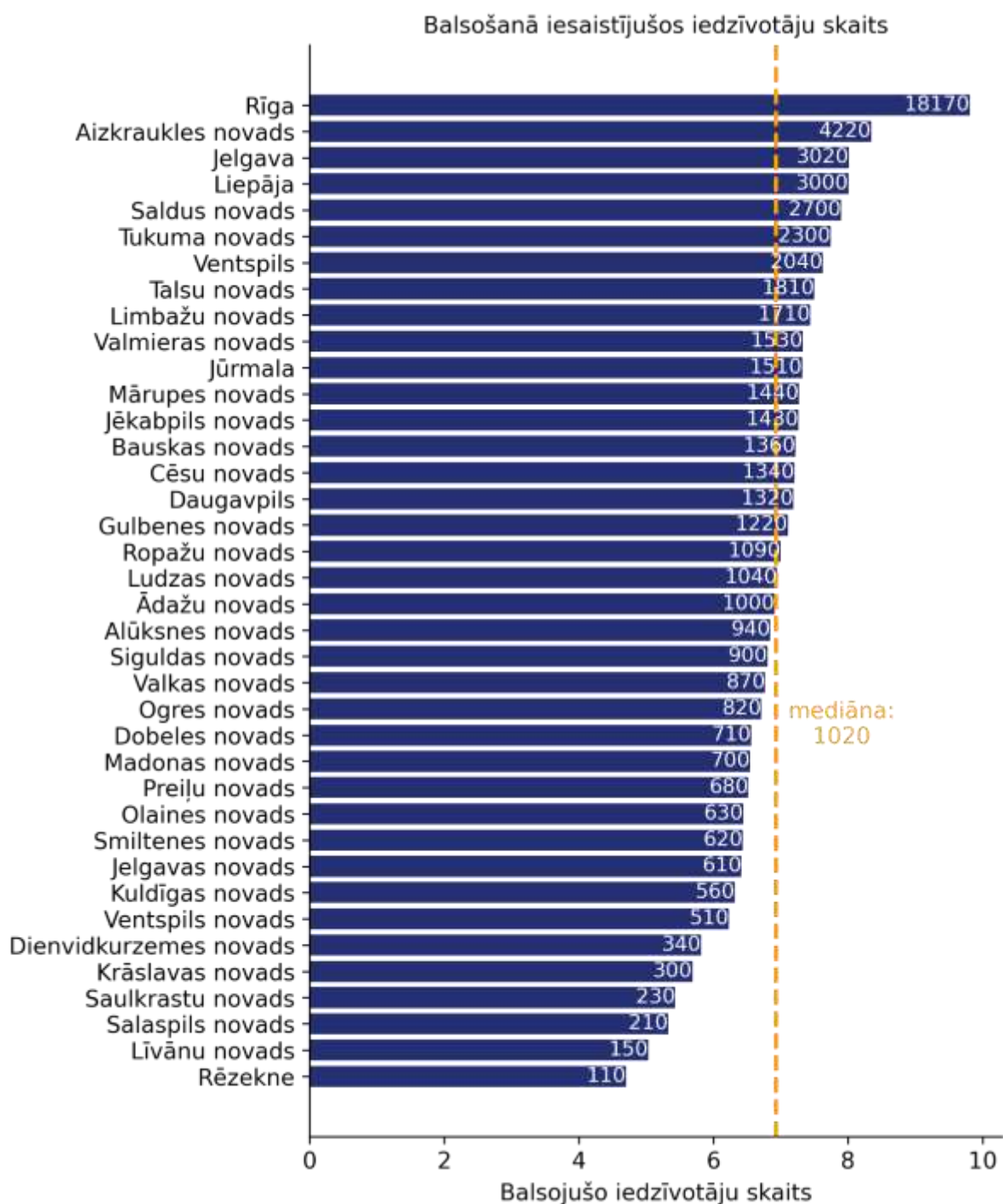
25. grafiks: *Konkurence par 2025.gada līdzdalības budžeta projektiem pašvaldībās*

26. grafiks: Balsošanas aktivitāte uz 10 tūkst. iedzīvotāju

27. grafiks: Balsošanas aktivitāte – nesvērtie rezultāti

7.tabula: Viszemākā “uzvaras sliekšņa projekti 2025.gadā (*nav iekļauts Rēzeknes novads)

Pašvaldība	Projekts	Balsu skaits	Indikatīvās izmaksas, EUR
Kuldīgas novads	Zvanu torņa izveide Kalnbirzes kapos Alsungā	21	4 966,48
Ropažu novads	Multifunkcionāla laukuma izveide Podkājās	34	10 689,59 (daļējs finansējums projektam)
Mārupes novads	Jaunmārupes atdzimšana – māksla, skats un vietējā identitāte vienuviet	40	15 000
Bauskas novads	Svitenes pagasts: No grantsbedres par parku	44	10 993
Liepāja	Brīvprātīgā darba uzskaites sistēma elektroniskajā vidē	45	9 500
Ogres novads	Tīnūžu pagasts - šūpoļu iegāde un uzstādīšana	50	2 708,11
Ropažu novads	Ārā trenāžieri Vangažu vidusskolas stadionā	55	49 319,6
Bauskas novads	Piknika vietas ierīkošana Tilta ielā Bauskā	60	37714,56

8.tabula: Visaugstākā “uzvaras sliekšņa projekti 2025.gadā (*nav iekļauta Rīga)

Pašvaldība	Projekts	Balsu skaits	Indikatīvās izmaksas, EUR
Jelgava	"Jelgavas Līniju Aktīvās Atpūtas un Sporta Laukums"	811	39 999,79
Ventspils	Klusuma pulsējošā sirds	802	29 645
Ventspils	Aktīvās atpūtas iespēju attīstība Ventspils 4.vidusskolas teritorijā	775	28314
Saldus novads	Multifunkcionāla asfaltēta velotrase Draudzībā	758	24 500
Jelgava	Mierīga un droša Platones iela	757	37750
Saldus novads	“Atpūtas zonas labiekārtošana pie Vecsatīķu dzirnavu dīķa”	730	23 557,96
Aizkraukles novads	Saulainā bērnība Jaunjelgavā	606	29952,83
Aizkraukles novads	Suņu parka izveide Aizkraukles novadā	589	29994,71

Balsošanas kanālu sadalījums rāda, ka līdzdalības budžeta balsošana pamatā notiek tiešsaistē. Klientu apkalpošanas centros nodoto balsu īpatsvars vairumā pašvaldību ir neliels. Salīdzinoši, visvairāk - 27% no balsotājiem, kas to darīja klātienē, bija Alūksnes novada pašvaldībā. Tam sekoja Saldus (18%) un Smiltene (16%). Tas apliecina digitālās balsošanas praktisko nozīmi, bet vienlaikus rada jautājumu, vai klātienē balsošanas iespējas pietiekami sasniedz tos iedzīvotājus, kuri ikdienā digitālos rīkus izmanto mazāk.

Šo aspektu būtu svarīgi vērtēt turpmākajos līdzdalības budžeta ciklos, īpaši domājot par senioru, digitāli mazāk aktīvu iedzīvotāju un attālāku teritoriju iedzīvotāju iesaisti.

Secinājumi no datiem

Īsumā:

1. Līdzdalības budžets 2025. gadā ir iedarbināts, bet pašvaldības startējušas ļoti atšķirīgā intensitātē;
2. būtiski atšķiras projektu skaits, finansējuma jauda un balsošanas aktivitāte;
3. galvenais nākamo gadu izaicinājums ir ne tikai organizēt konkursu, bet paplašināt informētību un līdzdalības loku.

Līdzdalības budžeta pirmais obligātais ieviešanas gads rāda, ka instruments Latvijā ir iedarbināts, bet vēl ne vienlīdz kvalitatīvi un ne vienādā intensitātē. Lielākā daļa pašvaldību 2025. gadā spēja organizēt līdzdalības budžeta ciklu, tomēr ne visas to paveica laikus vai pilnā apjomā. Balvu novadā 2025. gadā projekti tika iesniegti un nodoti balsošanai, bet balsošana pārceļta uz 2026. gadu; Ķekavas un Augšdaugavas novadi līdzdalības budžeta ciklu faktiski sāka tikai 2026. gadā. Tādēļ pirmais gads vairāk parāda pašvaldību starta gatavību, nevis vēl nostabilizētu līdzdalības budžeta sistēmu.

Iedzīvotāju aktivitāte projektu iesniegšanā bija ļoti nevienmērīga. Mediānas rādītājs bija 3,9 projekti uz 10 000 iedzīvotāju, bet aktīvākajās pašvaldībās tas bija vairākas reizes augstāks. Tas nozīmē, ka dažviet līdzdalības budžets jau pirmajā gadā kļuva par redzamu ideju iesniegšanas kanālu, bet citviet tas vēl palika šaurs un maz izmantots instruments. Rēzeknes, Gulbenes, Aizkraukles un Ventspils novadi izceļas ar augstu projektu iesniegšanas aktivitāti, savukārt Rīgas piemērs rāda, ka pat ilgstoša pieredze pati par sevi negarantē augstu iesaisti: relatīvi pret iedzīvotāju skaitu Rīgā aktivitāte ir zema, ko palīdz skaidrot arī zema iedzīvotāju informētība par līdzdalības budžetu.

Svarīgs secinājums ir tas, ka pašvaldību atšķirības nav skaidrojamas tikai ar finansējuma apmēru. Protams, līdzdalības budžeta finansiālā “jauda” ir ļoti atšķirīga: finansējums uz 10 000 iedzīvotāju dažādās pašvaldībās būtiski atšķiras, un tas ietekmē gan atbalstāmo projektu skaitu, gan instrumenta redzamību. Taču dati rāda, ka aktivitāti ietekmē arī komunikācija, pieteikšanās procesa saprotamība, konsultāciju pieejamība un vietējo kopienu mobilizācijas spēja. Īpaši labi to parāda priekšatlases dati: no 658 iesniegtajiem projektiem balsošanai virzīti 513, tātad aptuveni 22% projektu līdz balsojumam netika. Atsevišķās pašvaldībās - Alūksnes, Ventspils, Salaspils un Mārupes novadā - balsošanai netika virzīta vairāk nekā puse projektu. Tas nav konkurences rādītājs, bet drīzāk signāls par pieteikumu atbilstību, pieteicēju sagatavotību un pašvaldības konsultatīvā atbalsta pietiekamību.

Balsošanas dati rāda vismaz trīs atšķirīgus līdzdalības budžeta darbības modeļus. Pirmais ir augstas mobilizācijas un augstas konkurences modelis - piemēram, Aizkraukles un Saldus novadā, kur bija augsta balsošanas aktivitāte un augsts balsu sliexsnis atbalstītajiem projektiem. Otrais ir augsta projektu piedāvājuma, bet ierobežotas finansēšanas modelis - piemēram, Gulbenē, Valmierā un Daugavpilī, kur līdz balsojumam nonāca salīdzinoši daudz projektu, bet finansējums ļāva atbalstīt tikai nelielu daļu. Trešais ir zemas balsošanas aktivitātes modelis, kur līdzdalības budžets vēl nav kļuvis par plaši izmantotu iedzīvotāju iesaistes

instrumentu. Šajā grupā kā piemēri minami Salaspils, Dienvidkurzemes novads un Rēzeknes valstspilsēta. Ļoti būtisks ir leģitimitātes jautājums.

Dažās pašvaldībās projekti tika atbalstīti ar ļoti mazu balsu skaitu. Mārupē viens no atbalstītajiem projektiem saņēma tikai 40 balsis, lai gan tā izmaksas bija 15 000 eiro; arī Salaspilī un Līvānos zemākais atbalsta sliexns bija salīdzinoši zems. Tas nenozīmē, ka šie projekti nav vajadzīgi, taču tas rada jautājumu par to, cik plaša sabiedrības daļa faktiski piedalās lēmumā par pašvaldības līdzekļu izlietojumu. **Jo mazāks balsotāju loks, jo būtiskāka kļūst pašvaldības atbildība nodrošināt plašu informēšanu, vienlīdzīgas iespējas mobilizēt atbalstu un skaidru balsošanas kārtību.**

Projektu saturs rāda, ka līdzdalības budžets pirmajā gadā galvenokārt izmantots dzīves vides fiziskiem uzlabojumiem. Lielākās tematiskās grupas ir sports un aktīvā atpūta, kultūra/mantojums/identitāte, gājēju un velo infrastruktūra, dabas un ūdensmalu infrastruktūra, bērnu un jauniešu rotaļu vide. Sociālā atbalsta, veselības un kopienas pakalpojumu projekti veido ļoti nelielu daļu. **Tas nozīmē, ka līdzdalības budžets praksē šobrīd vairāk darbojas kā publiskās ārtelpas un kopienas infrastruktūras uzlabošanas instruments,** nevis plašāks sociālo vai pakalpojumu vajadzību risināšanas mehānisms.

Kopumā līdzdalības budžets 2025. gadā ir devis pašvaldībām un iedzīvotājiem jaunu, praktisku līdzdalības kanālu, taču tā demokrātiskā vērtība būs atkarīga no tā, vai nākamajos gados tas spēs iziet ārpus aktīvāko kopienu loka. Pirmais gads rāda potenciālu, bet arī riskus: nevienmērīgu ieviešanu, atšķirīgu finansējuma jaudu, zemu informētību un dažviet ļoti šauru balsotāju loku. Tādēļ nākamais posms nav tikai atkārtot konkursu, bet uzlabot kvalitāti - mērķēt komunikāciju, vienkāršot pieteikumu sagatavošanu, stiprināt konsultācijas un nodrošināt, lai līdzdalības budžets kļūtu par plašākas sabiedrības, ne tikai aktīvāko iedzīvotāju, instrumentu.